

BASERRIA EZINEAN

1974 — ABENDUAK, 15

XXXIV - garren urtea 615 - Zenbakia

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

Gai jakin bat, arazo jakin bat, aipatu eta jorratu nahi genuke hiru hilabetez behin. Gai bizi eta interesgarri asko da gure artean. Gizarteko hauzi mauziak dira noski, bizien eta interesgarrienak. Baina oraingoz txanda luzearen zai egon beharko dute. Egokiera hobearen itxaropenez egon beharko dute txandaren zai aspertzeko.

Hirigintza, industrigintza, kutsadura eta abar ditugu aipatu daitezkeen artean. Aipatu arazo hoiek astinduko ditugu hurrengoetan.

Nekazaritzari heldu diogu oraingoan. Nekazaria dago mundu guztian baztertuenik eta zapalduenik. Nekazaritza ari da gainbeheraka. Nekazaritza dago hiltzean. Bestalde berentzat hartua dute Santomes eguna gure artean. Oraintxe du zerbait irakurtzeko astia ere.

Hileta bakarrik ez genuke jo nahi. Are gutxiago poesia hutsa egin. «Kalean hankutsik gabiltzala» esanaz ere ez genituzke lasatu nahi. Oinutsik ibiltzeko ere bide berdina goak eta leunagoak bait dira kalean.

Euskal Herriko nekazaritzaren inguruko arazo eta zerbitzu batzuen berri eman nahi genuke ale honetan. Horretarako nekazaritzan edo nekazaritzaren inguruan diharduen idazlanez baliatuko gara.

Gaurko gazteetan inork gutxi bizi nahi du baserrian. Baina gure haurtzaroan, lehen semea, maiorazko izateari esker haundia ematen zitzaion. Baserrian lekuri ez zelako jo zuen kalera gure garalke gazte askok.

Baserria maite izanik kalean bizi beharra gertatu zaigunoi, garra min bat ateratzen zaigu barru barrutik: «Eutsi baserriari». Bizitzako oroitzen gazi gozo askoren habia dugu kaletar askok baserria. Gaitz guztien aitzakia kaleari botatzeko eta on guztien zorria baserriari erasteko arriskua dugu. Izan ere kalean aurkitzen ez ditugun zenbait gauza baserrian aurkitu ohi ditugu: bakea, isiltasuna, patxada, bakardadea, askatasuna. Giro itoegia, aztoratuegia, lotuegia deritzagu kalekoari. Jendearen emanak, zarataren burrundak, kutsaduraren kiratsak okitu egin gaitu.

Baserria, galdutako paradisotzat hartzeko arriskua dugu. Lausorik gabeko birjiñatza dugu. Euskaltzale garenontzat, berriz, baserria da euskal ohituren, izaeraren, nortasunaren eta hizkuntzaren gordailua. Hor dago gure Unibertsitatea.

Halere ez dugu zenbaiten jokoan erori nahi. Zenbait irrati-hizlarik baserrietara iristen ez den koipez poztu nahi izan du nekazaria. Zenbaitek arlotekeriak eta kertenkeriak arindu nahi izan du nekazarien bizitza.

Baserritarra, berriz, bakeaz, isiltasunaz, bakardadeaz eta ezin biziaz asperturik da. Kalean arrotz gertatzen diren izaeraz eta euskeraz ere nahiko lotsaturik. Baserritarren bizkarretik bizi ote den zenbait kaletar, uste du. Eta aitortzen zaizkion birtuteak losintza huts diren susmoa du. Baserritarren kontura bizi eta farre egiten duen etsaitzat du kaletarra.

Ez dira kaletar guztiak baserritarren kontura bizl. Kaletar askok ere ez die baserritarrei isekarik egiten. Bada baserritarra benetan maite duen kaletarrik. Ezin uka, ordea, kaletarrei buruz hori pentsa dezan biderik eman zaionik ere. Horretan errurik haundiena, baserritarren zerbitzurako iharduteko ordez beroien kontura bizi denak du. Baita ezinean bizi den baserritarrei erantzun eta argibide jatorraren ordez gezurrezko itxaropenak eta poesia merkea saldu dizkionak ere. Baita baserritarren euskal izaera ukatzen duten kaleak, eskolak eta zerbitzu-lekuak ere.

Bestalde, badaki baserritarrak inork gutxi nahi duen lanbidean dabilela. Badaki baserriko leihatilatik ihes egin duen usorik ez dela gehiago kutxa horretara itzultzen. Badaki hiltzean dagoen munduan eta neketsua den bizimoduan bizi dela. Gizartean bizi nahi duen baserriko gazteak, ez du batere maite biziera eta egoera hau. Etxez, bidez, tresneriaz eta abarrez berri egin dira baserriak, baina jondez zahartu. Kaleko Ameriketara jo du gazteriak.

Hustu beharreko baserri asko zen Euskal Herrian. Baina baturik husteak ez du besteak haztea eta erosotzea ekarri.

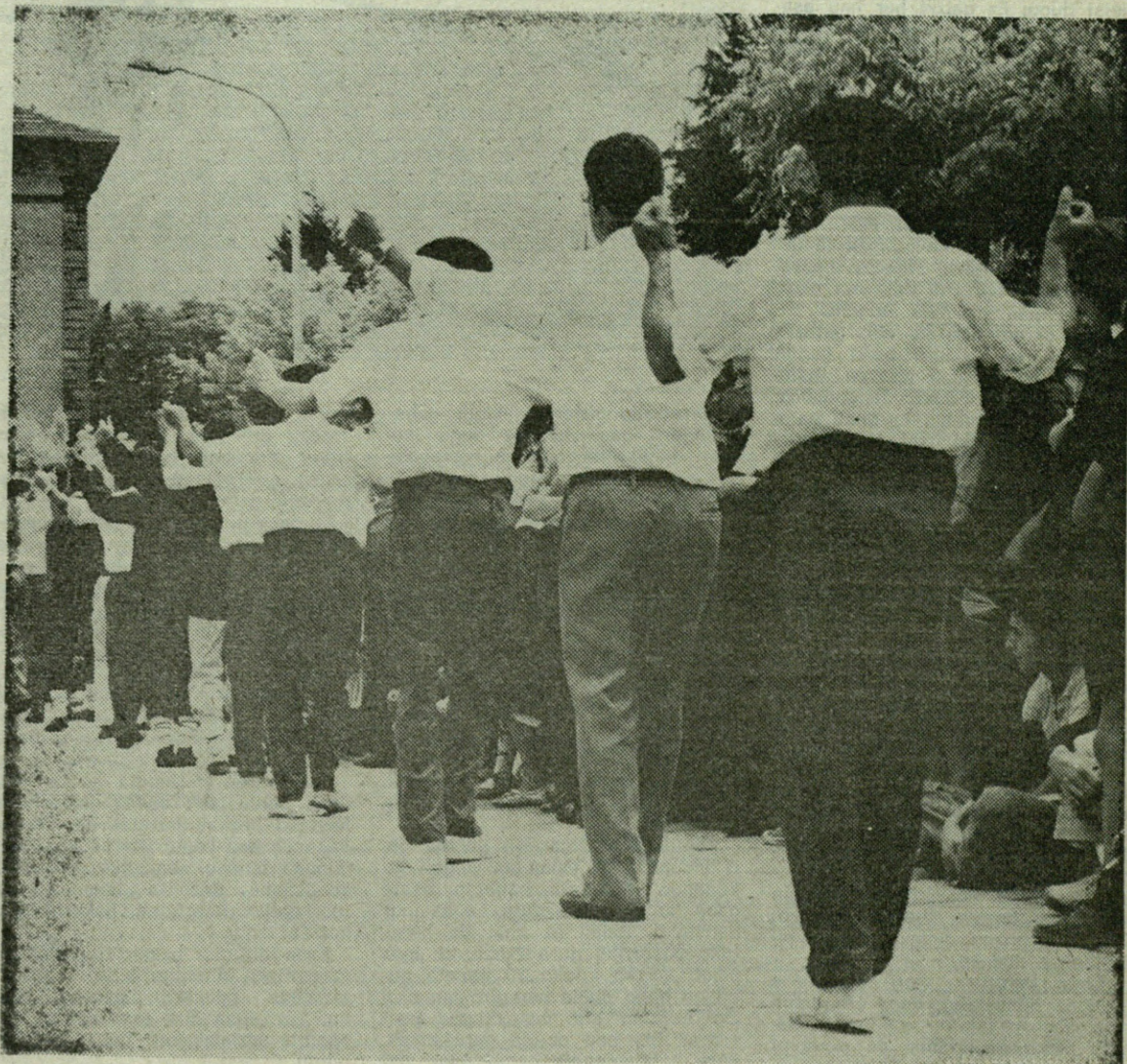
Ia irteerarik gabeko zuloan erori da nekazaritza Euskal Herrian. Salbatu ote diezaiokegu nekazaritzari bizia? Lurrak ematen ditu gizakion behar ditugun jaki-edariak. Beharrezkoak ditugu lur hori landuko duten nekazariak. Baserritarrei eta kaletarroi dagokigun arazo larri baten aurrean gaude.

Morrontza gogorra jasan beharko du nekazaritzarik ez duen Herriak. Baina nekazaritzarik gabe geratuko da, kaletarrek dituzten erosotasun, irabazpide eta segurantziak ez badituzte baserritarrek.

Ekonomi eraketa guztia dago aztertu eta eraberritu beharrean horretarako. Ez da bidezko, nekazariak izerdi lodiz sortutako uztari merkeegi eustea, gutxiegi irabazten duen kaleko langilea asalda eta aztoraz ez dadin.

Nekazariak, beren hitza entzun erazi eta baliarazko duen erakundea behar dute. Gizarteko erabakietan parte hartzeko aukera eta egokiera behar dute. «Harriak ez omen du begirik». Diruak, ordea, oso zorrotza eta argia du. Dirudunak ez du «lurrera» dirurik botatu nahi.

Politikazko aginteak bakarrik behartu dezake horretara.

Salmenta (ale
bakoitza) 8 nezata

Moldiztegia eta Idazkola:
«Gráficas Navasol»
A. Adoain, 1. IRUINEA
D.L.: NA. 80-1963

KALE BASERRIAK

Baserriak ustutzen ari direla eta baserritarrek kalera doazela esanda, ez dugu ezer berririk esaten. Baiña baserritar batzuk, kalera lanera joaten badira ere, bizitzera ez dira joaten; kalean lan egin arren, baserrian bizi dira.

Askok baserrian bizimodurik atera ezin dutelako artzen dute mar-txa ori; beste zenbaitek giroak bultzata, beren baserrian bizimodu nola atera daitekeen pentsatzen, burua gehiegi nekatu gabe.

Dena dela, gaur Gipuzkoan, Bizkaian eta mundu zabalean ere bai, fabrikari eta baserrian, bietan, lan eginez bizi den baserritar asko da. Kale-baserriak deitzen diegu, nola-bait adierazi behar da. Etxeko bu-ruak edota etxean diren gizonezko guztiek kalean lan egiten dutene-taz ari gara. Baita, zaharrak, saiatu arren, lan asko egin ezin dezake-ten zaharrak, baserrian bakarrik; baiña etxeko sasoidun guztiak, ka-lean ari diren oietaz ere.

GEHIENAK GAIKIZI BIZI DIRA

Fabrikari lotura du. Ordurako joan egin behar da egunero. Zortzi or-du gutxienez, an pasa behar dira, eta, lan egin; lanik gogorrenak izat-en baitituzte fabrikari ere.

Baita baserriak ere lotura du. Baserrian lan egiteko era oso gu-txi aldatu baitute. Egutero, nahi eta nahi ez, egin beharreko lanak daukate baserrian ere: ganaduja-tenak ekarri, jaten eman, behiak jeltzi, azpiak atera...

Orra gizona bi katez lotua: bat fabrikari lana, bestea etxeko ga-naduak. Fabrikanteak jai dutela... etxean izango du zer egiña. Baser-ritarrak ferriara doazela... fabrika-ra joan beharko du. Lagunarterako ez dute betarik artzen, beti gau eta egun, jai eta aste, badute lana, fabrikari ez bada baserrian.

GEHIENAK GAIKIZI IKUSIAK DAUDE

Fabrikari uelga bat egin behar denean, edo nagusiari gogor egin behar zaionean, ez omen dago oie-kin kontatzerik; baserrian badauka-tela zer jana edo badauketela lana eta ikintxo egiten omen dute.

Baserritarren aldetik eskabide bat gogor egin behar denean, bes-te, oinbeste gertatzen da; kalean irabazten dutela soldata eta, ez da beste baserritarrekin elkartzen.

Au, ikusten denez, ez da emen bakarrik gertatzen, ez da Euskal Erriko akatsa. Europako edozein al-derditan, keja orixe bera adituko duzu, bi alderditan lan egiten du-ten gizon oientatik.

BELAUNALDI BATEKO KONTUA

Aita fabrikari dabilen baserriko

Jose ALKIZA

semeak, gazterik irteten dira lane-ra, kaleko ofizioran bat ikasten du-te, baserriko lanari ez diote afizio-rik artzen, amorrua zenbaitek; eta kaletar uts bihurtzen dira. Aitak bizi den arte segiko dio baserriko la-nari; baiña semeak kalekoarekin nahiko duela pentsatuko du. Ala gertatzen omen da.

ZER EGIN BEHAR LUKETE?

Baserria saldu eta erabat joan kalera? Ori alfer alferrik esatea da, ez dute nahi eta; gainera as-koan astakeria galanta izango li-tzateke.

Piñua sartu? Mendi saillak eta basoak piñu sartzea ez dago gaiz-ki; baiña atariko belazea edo etxe azpiko soroa ere piñu sartu? Zori-tzarrez, egin da gure artean, orre-lakoa franko; baiña orrekin auzoko-ari egiten zaion kaltea, izugarria da. Ura ere, belazeak piñu sartu be-harrean gertatuko da eta... kalera joan beharrean.

Orena, etxe inguruko lurra au-zokoari pasatzea litzateke, saldu nahi ez badira, errentan. Orrela, ark baserria azi eta zabalduko lu-ke, erosotu ere bai askotan, eta bizpahiru kaskar ziren tokian, bat ona egingo litzateke. Orrenbeste egingo ez bada ere, giza itxuran bizitze ezkerro, eguneroko lotura du-ten lanak, utzi egin behar dira.

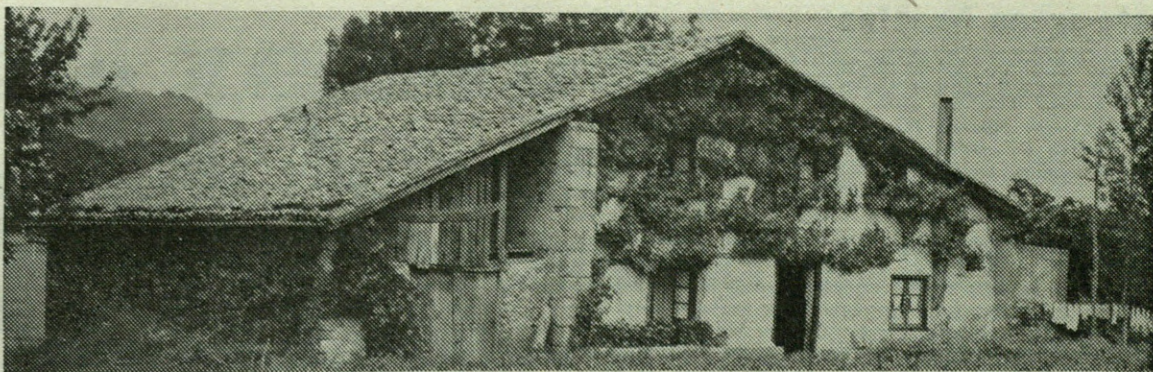
EGUNEROKO GANADU LANAK KENDU

Etxe ondoko lurrek ortarako ba-lío badute, tokiak agintzen badu, fruta arbolak alda daitezke. Fruta arbolak ere, zaintzen badu lana; baiña ez behintzat, egunero, nahi eta nahi ez, egin beharrekorik. Etxean klase guztietako fruta edu-kitzea atsegin da; nahiz eta arekin diru askorik artu ez; baratza kox-kor bat edukitzea atsegin den be-zalaxe.

Behiak edukitzekoan aragitakoak jarri, itxiturak egin eta larrean li-bre dabilzala beren txahalekin. Ne-gurako belar zuloa bete eta belar pixka bat ontzea bolara bateko lana da; baiña ez egunerokoa.

Behiekin esnetara aritzea da as-takeriarik aundiena; lan asko, lo-tura izugarria eta azkenean ezer gutxi.

Zirikatu nauten ezkerro, orra eman nik neure irtizia. Zuk beste irten-bide oberik ikusten badiotzu, azaldu zeurea gogoz entzungo dizugu eta. Fabrikari dabilen baserritarrok, di-ruz beste asko baiño obeto orni-tuta badaude ere, bizimodu latza daramate. Diruak diru, bizi ere egin behar da...

BASERRIAN ZER EGITEN DA ETA... ZER EGIN?

EXTERAKO SORTU... ALA SALTZEKO?

Gure lehengo baserriaren izaera ezaguna dugu: fa-milia bakoitzak behar zuen guztia etxean egin nahi izaten zuen. 1950. arte elburua ori zen. Etxean sor-tzen zen ahal zen janari klase guztia, eta lehentxeago jatzekoa ere bai. Etxean egindako abarkak jantziz ibi-litako aitonak badira oraindik. Urte muga ezin daite-ke izendatu zuzen zuzen; aldaketak mantso mantso egiten baitira gizartean.

Gaur gure baserriak etxeokak berak jateko ez bai-ño, merkatuan saltzeko sortzen du batez ere. Beste lanetan bezala, "espezializazio" batera iritsi da base-rria ere. Gauza gutxi —bi gehienez— egin eta aiek onak. Baserriko lurra belardi bihurtu dira esnea eta aragia egiteko eta... ogia, jakia eta eltzekoa ere, kan-poon erosi.

BEREIZTEA

Azkeneko 14 urteotan edo, baserriak esnetara jo du batez ere. Oillategi, zerritegi, konejutegi, fruta sail, baratze eta berotegi batzuk, industri moduan, eratu dira gure artean bai; baiña baserri gehienak esnetara eta azken aldi onetan aragitara, behikietara, jo dute.

Gure lurra, berez, ganadujatena sortzeko apro-posak omen dira. Belarra Europako beste edozein erri-tan bezain ugaria eta kementsua etortzen omen da. Giroa... zer esanik ez, guztia egokia behikientzat.

Eta mendi lurretan berriz piñua...

Dirua, etxean edo Aurrezki kutxetan billatu; iku-llu zaharrak berritu edo berriak egin; Dinamarka edo Santandertik ekarrita esne behi berriak jarri... eta asi giñen —jo ta ke!— esnea sortzen, txahal gizen-tzen, behigaiak axten...

GAURKO EGOERA

Esnea. Gero eta gutxiago egiten da gure artean. Azken bi urteotan % 20 bat gutxitua da noski. Bate-ko esne putzu aundiegia egiten zela eta... ezin saldu lehen; besteko kanpotik ekartzen den esneak emen-goaren prezioari eusten diola... produzioa behera ari da maritza bizian.

Gure baserriaren ixpilla izan daitekeen talde ba-tean gertatzen dena ere, orixe da ain zuzen: azken bi urteotan esnea urritzen eta txahal gizenzea ugald-uz joan da: 100 peztatik 50 esnetan, eta 45 aragitan

egiten bazituzten (gainerako % 5 ori, patata, sagar eta olako eraskiñena da) azken urtean, au da, 1973, es-netan, % 44 eta aragitan % 49 egin dituzte. Orra bi urteren buruan zer nolako aldaketa.

Ori baserrian jarraitzen dutenena bada, ez ahaztu ehundaka direla azken urteotan baserria utzi dute-nak eta oien frutua, gehiena eta askoz, esnea zela.

Aragia. Azken 4 urteotan batez ere, jendeak aragi egiteari ere asko ekin dio. Prezio onetan saldu ere bai noski. Aragitara txahalak, batzuk kanpotik eka-rriri dira, besteak etxean sortu baiña beti ere arraza oneko txahalekin jokatzen saiatzen da jendea. Baita ia pentsu utsez zekorrak azitzen ere probatu dira.

Baiña aragi egite oni ere bere udazkena etorri zaio: txahal ederrak eta ugari gure ikulluetan... sal-gai eta ezin saldu!

Zer gertatzen da?

—figorifikotzen aragi asko dagoela gorea eta sal-du eziñik, diote.

—Erbestetik eten gabe ari dira aragia ekartzen. Espainian egiten diren makina tresnak saldu ahal izateko noski.

—jendeari bolara ontan irabazi neurria murriztu egin zaiota...

—munduan goseak iltzen millaka ari dira, diote-nez, eta emen aragia sobre eroslerik gabe. Jango lu-keenik franko... baiña dirurik gabe.

ETORKIZUNA

Esnea. Prezio berriak aipatu dira... baiña oraindik ez dago ezer. Eta jakina, prezioaren gora beheran da-go guztia.

Aragia. Europako Merkatu Batuan ere neurri be-reziak artu dituzte eta bide ortan zehar joan behar genuke guk ere.

—Erbestetik aragia ekartzeari utzi...

—Aragiarentzat prezio jakinik lortu... (eta neka-zaritzako beste fruituentzat ere bai) iru urteko pla-zoan behintzat. Au da Ingalaterran gobernuak egiten duena.

—Nekazaritzari buruz politika zuzen bat iritxi. Eta onen arabera guztia antolatu: barruko salerosketa, kan-potik ekartzea, bitartekoak eta abar.

Baiña au bakarka eziña dugu, bakarka ezin deza-kegu lortu. Dena dela elkar ekintza bidez bizimodu erraztuko zaigu. Auxa dugu bide bakarra.

ITURRIETAK

BASERRIKO LURRAK NORA?

NEKAZARITZA BEHERA

Lehen nekazariak osatzen zuten gizartean talderik haundiena. Gaur ez. Jendea nekazaritzatik industria-ra doa eta industriatik zerbitzu la-nera. Garai batean %90 nekazari-tzan jardun ohi ziren. Gaur berriz Gipuzkoan %50 industrian ari omen dira, beste % 45 zerbitzuetan eta % 5 bakarrik nekazaritzan.

LUR JABETASUNA

Hau ere aldatuz joan da kondai-ran zehar. 1793 urteak dirudi giltz urtea. Inguru hortan hasten da na-gusitzen bakar jabetza. Lehendik bazen lur jabetza bai; baiña Eus-kal Erriko lurra herri lurra ziren.

18garren gizaldian, azken aldera, euskaldun asko dirudun datoz Ame-riketatik eta lurra erosten hasten dira. Bestalde, mendietako zuhaiz-tiak itsasontziak egiteko botatzen dituzte eta horrela garbitutako erri lur asko salgai jartzen dira eta Ameriketatik datozen dirudunek ero-si Diru horrekin erriko zenbait be-harri erantzuten zitzairen, jakina.

Karlisten gerrateetan ere, hone-lako zenbait salketa egin zen, nos-ki. Gerrarako behar zirenak eros-teko saltzen ziren lurra. Garai har-tako dirudunak azaltzen zaizkigu oraindik gaur, dirudun eta titulu-dun; lur jabe egin ziren orduan, eta hortatik datoz zenbait markes edo konde. Askok eta askok kar-lista gerrateetan erosiak dituzte lurra.

Hala eta guztiz ere, maiztergoak jarraitzen zuen Euskal Herrian. Ge-rora maiztar asko, beren baserri-aren jabe egiten dira.

DIRUAREN INDARRA

Baserria pobretzen ari da egune-tik egunera. Urak mendi hegalean bezala, behera doaz lurra atera-tako diruak... Holako edo halako baserrietan zen dirua garai batean; gaur diru hori eta gehiago kaleko tailler, banku etxeetan dabil...

Kaleko bizitzak nahiz eta lurrez zelaia izan, bere aldapak, baditu: lan tokietako zarata eta burrun-da-ra; gizona makinan zerbitzari bihur-tzea; kaleetako ke eta hauts jatea; hara honerako presa eta larriak; es-tuegi bizitzea; patxararik eza; el-ka ezin eramana... zer dakit nik! Gero eta gehiago, gora begira jar-tzen ari dira. Mendiko pakea, hal-zea eta lasaitasuna dute amets as-kok eta askok gaur.

Horregatik hain zuzen, behetik gorako joera hori hasia dago azken urteotan. «Astearen azkena» bede-ren kaletik urrun igaro nahi du jen-deak. Urteoporraudietan eta aste-ko tarte txikietan ere, jende mendi-runtz abiatua da... Eta hor datoz, han eta hemen, baserri erosle ka-lelar dirudunak. Berritoe lurren jabetza eskuz aldatzeko zorian dugu, noski. Kalekumeak, dirudun egiñik, baserriak erosten ari dira. Eta horrek ezer txarrik ba al du berekin?

BASERRIAK ZERTARAKO EROSTEN DITUZTE?

Hona hemen ardatza. Kaletarrek, erositako baserriak ez dituzte ne-kazaritzarako, noski. Baserria jen-de horrentzat, opor toki, atsedan leku, deskantsubide bihurtzen da. Hona hemen sortu zaigun gaitz be-rria...

Baserriak hustutzen ari dira...

eta hustuz joan behar dute. Txi-kiegiak dira gaurko neurrietarako. Baserri haundiagoak egin beharrean gaude. Esne edo haragi fabrikak izan beharko dute, eta horretarako gauza guztien gaitetik lurra behar da prezioa. 5edo 7 hektareako ba-serriekin ez dago zer egiñik.

Baiña nola iritxi baserriari lur eranste hori? Nola haunditu gure baserriak? Hemen dago arazo na-gusia.

SOLUZIO BIDE BAT

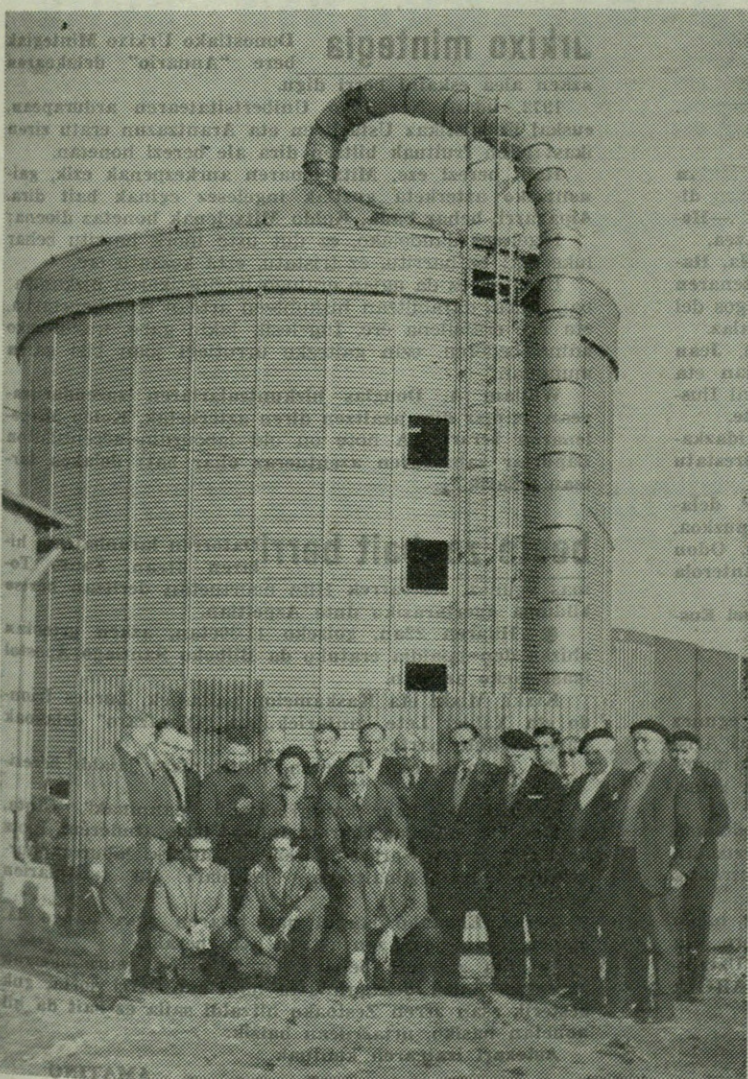
Kaletarrak ez datoz baserriak lantzerantz. Hau garbi dago. Bestalde, lurra landu gabe edukitzea ez da zuzena. Gure janaritzara lurretik da-torren bitartean, metro bat lur ere alferrik galtzen ezin utzi.

Kaletarrei baserria saltzekotan, etxea baratza punta batekin sal-du... eta lurra hauzoari saltzea hobeto dagoela esango genuke. Ho-nela hauzoko baserria haundituko litzateke... eta guziak pozik.

Baiña nekazaritzako prezioan ba-al da lurrik Gipuzkoan? Garestiegi dira. Halere, Aurrezki kutxen bidez edo, salgai ateratzen diren lur guz-tiak hartu behar lirateke... eta on-doren, plazo luzetan ordaintzeko-tan, etorkizuneko baserri erantsi. Honela gure baserriak oraingo za-baleroa eta mailla hartuz joango li-rateke... Europar ere, honelatsuko bidea hartua dute baserri haundi-goak egiteko. Eta hortarako era-kunde bereizi bat antolatua dute. Honek danak eskatzen duena: beste gizarteko adarretan bezala-xe, nekazaritzaren eraketa, «orde-nación rural» deritzaiola egitea da lehen bait lehen.

Entzun behar duenak entzun de-zala...

B. Z.

aste-azken honetan Aste-azken hau jori baino joriago datorkigu, hain hementa hainbat saio berezi gertatzeko delarik. Izan ere, Zestoa, Azpeitia, Mendaro, Zarautz eta Bergarako programak bata bestearen ondoren burutzen ari zaizkigu.

ZESTOAN. Hilaren 14ean, arratsaldeko 6tan, Auspoa Sail berriak Uztapideren bigarren liburua aurkeztuko du, "Lengo egunak gogoan" delakoaren bigarren alea, hain zuzen.

Ondoren, gaueko 9,30etan, "Hitz neurtuetan" izeneko bertso zahar bilduma agertaraziko da lehen aldiz Zestean bertan.

Saio bat bakarra zen larunbat gauetz Zestean emateko zen hau, baina oraintsu antolatzaileek erabaki berri dutenez, igande arratsaldean ere, 6,30etan, berriro aurkeztuko da bertso antologia bakan hori.

MENDARON. Zestoako liburu aurkezpenaren ondoren, Aita Zabalak beste liburu berri baten azalpena egin beharko du Mendaron, Mendaro Txirristaka jaio zela ehun urtehurrena dela eta, Auspoa Liburutegiak haren bertso liburu bat propio argitara eman bait du.

Lehenik, gaueko 9tan, hitzaldi bat izango da, Aita Zabala eta Antton Aranburu elkarrekin direla. Ondoren liburuaren aurkezpena, eta, azkenik, Bertso-Paper sari-ketaren epaia jakinaraztea.

Biharamunean, Mendaro Txirristaka jaio zen egun berberean, herri meza izango da, euskal liburuaren erakusketa txiki bat gero, eta, 12tan, jaialdi berezia mendarotarrek mendarotarrentzat eginga. Bertsolariak, kantariak, txalaparta zein trikitilariak, guztiak Mendaroko bertakoak.

Arratsaldean, berriz, Antton Valverde, Julen Lekuona eta Xabier Lete hirukoteak "Bertso eta kopla zahar eta berrien erakusketa" delakoa eskainiko du, Txirristakaren hainbat bertsoekin lehen aldikoz.

AZPEITIAN. Bukatuxea Azpeitian "Txapel" zenaren omenez egin den II Bertsolari Astea.

Hilaren 15ean dugu azken saioa, goizeko 11,30etan Moreasu Zinemaren erakusketa den bertsolari iharduna dela eta Jose M. Iriondoren inguruan bertan biltzeko dira Lizaso, Agirre, Lazkano, Gorrotxategi, Lazkao-Txiki eta Mitxelena bertsolariak.

ZARAUTZEN. Omenetan omenez, hilaren 15ean egun handia Zarautzen, Lizardiren ohore eta oroitzapenetan.

Goizeko 11etan, Zinema aretoa, hainbat olerkariaren jendaurreko elkarrizketa. Euskal Olerkiaren egoeraz, Mikel eta Amaia Lasa, J. A. Arze, B. Gandiaga, X. Azurmendi, Xabier Lete, Gorka Trintxerpe eta Juan Mari Lekuona mintzatuko dira.

Arratsaldean, berriz, frantziskotarren gela nagusia, alpatutako poeten olerki saio berezia.

MARKINAN. Ezin dezakegu egun honetan aipatu barik laga Markinan erakusketa den "Baserritarren Eguna".

Jende ugari biltzen da egun horretan Markinako pelotaleguan, Lea-Artibai ibarretako baserri emaitzen erakusketa eta sariketak direla eta.

urrats berriak Aurrera doazkigu Bergarako "Urrats Berriak". Esan bezala, programa burutzen ari, eta batz besterik aldaketarik gabe gertatzen.

● Lau dira aste honetarako programatu diren hitzaldiak.

Hilaren 16an, Nuklear Indarra izango da aztertuko den gaia. Biharamunean, berriz, Juan Mari Lekuonak Bertsolariatzat hitzegingo du, eta asteazkenean, Joseba Intxausti eta Paulo Agirrebalategi Euskal Unibertsitateaz mintzatuko. Azken batez, hilaren 20an, Iñaki Larrainaga Euskal Ekonomia gaur delakoa aztertuko du.

Hitzaldiok Maestria Eskolako aretoa izango dira, iluntzeko 8tan.

Esku-langintz erakusketa Bergaran
Elias Arrate abarketagintzan

Aitondutako gixaxo onek ez du seguru negua...

ZENBAT GARA

● Hitzaldiez gainera, hilaren 15ean, igande egunean, euskal esku-langintzaren erakusketa moldatuko da Beheko plazan, eguerdiko 12tan. Bertan arituko dira otarre, abarketa, dultzina, abarka, kaiku, eun, lur-ontzi eta ikazkinak.

Ondoren, musika instrumentu zaharren erakusketa, tobera, xulpriñu, muxukitarra, alboka, txistu, txalaparta eta abarrez.

Arratsaldeko 7tan, berriz, Donostiako "Argia" dantza taldeak bere saio berezi hoitako bat eskainiko du herriko pelotalekuan.

● Abenduaren 19an, gaueko 10etan, "Enseñanza" ikastetxeko aretoa, Errenteriako Andra Mari taldearen eresaldia.

Eta, aste hnetan azkenekoz, hilaren 21ean, jai bezperaz eta gaueko 10etan, kanta jaialdia pelotalekuan. Bertan biltzeko dira Xabier Lete, Lurdes Iriondo, Benito Lertxundi, Gorka Knorr eta "Oskarbi" taldea.

ayalde-ren oroitzapenetan

Antonio Valverde "Ayalde" zenaren oroigarritz zenbait saio programatu du Donosti-Aurrezki-Kutxa delakoak.

Lerro hauk argitara orduko, hilaren 10ean hasera hitzaldi batez ekin zai zenbait pintura lanen erakusketari. Euskarazko aurkezpena eginga du Manuel Lekuonak, eta ordarazkoa, aldiz, Migel Pelay Orozkok. Horrez gainera, Juan Mari Lekuonak "Ubel" deritzan bere poema irakurri ahal izan du, 1955 urtean Valverderi berari eskainia:

Margolari,
olerkari,
biok so gauzkatzu ikuskai berari.
Zapia, papera,
luma ta pintzela:
bi-biok begira,
maitale izadira,
Margolariaren morea...

Ayalderen pintura lanen erakusketa hau, antologia gisa burutua da, harek landu zuen hainbat pintura eta marrazki motaren erakusgarri.

Honako erakusketa hau, Donosti-Aurrezki-Kutxaren geletan muntatua da (Hnos. Iturrino, 12 — Donostia), eta hilaren azkenera arte, arratsaldeko 6,30etatik 9,30ak arte zabalik iraungo du.

● Azkenik, hilaren 19an, Lizardi zenaren olerki liburu bat aurkeztuko da, Ayalderen marrazkien hornitu eta osatua.

Liburu aurkezpen hau arratsaldeko 7,30etan izango da. Luis Villasante eta Jean Haritsxeihar euskaltzain jaunek aurkeztuko dute, eta Xabier Letek, berriz, Lizardiren zenbait poema irakurriko.

euskaltzaindia azkoitian

Abenduaren

27an, Azkoitia erakusketa du Euskaltzaindiak bere hil honetako biltzara. Honako biltzar hau Insausti Jauregian erakutsiko da, "Real Sociedad Vascongada de los Amigos del País" delakoaren ohoretan.

Goizeko 10,30etan meza, Insaustiko Elizatxoan. 11etan Euskaltzaindiaren hileroko batzar arrunta. Bi izango dira egun honetako gai nagusiak: 1.—Har-emanak. 2.—Herri eta herritarren izenen lehen zerrendaren onartzea.

Ondoren, 12ak inguruan, batzar irekia izango da. Haren, Euskaltzainburuaren agurra eta bere txostenaren irakurketa, Real Sociedad Vascongada de los Amigos del País, Azkoitiko Zalduntxoak eta euskara delako gaiak.

Gero, Pedro Irizar, Aditza euskalki guztietan, Jean Haritsxeihar, Joannes Etxeberri Sarakoa Azkoitian eta Juan San Martin, Luisa Miserikordiakoa eta Euskal Ilustrazioa, jaunek nork bere txostena irakurriko dute.

Txostenak amaitu ahal, Jose Luis Lizundia, idazkari-ordeak, datorren urterako Euskaltzaindiak prestatu duen programaren berri emango du.

Azken batez, Valle Lersundi jaunak R.S.V.A.P. delakoaren izenean, diploma bana eskainiko die Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako hiru euskaltzain ohorezkoek, Odon Apraiz, Isaac Lopez-Mendizabal eta Gabriel Manterola jaunei, alegia.

Era berean, Euskaltzaindiak aurtien etsaminatuak Euskal Irakasle titulua emango die.

Ordu bi terdietan, elkar arteko bazkaria.

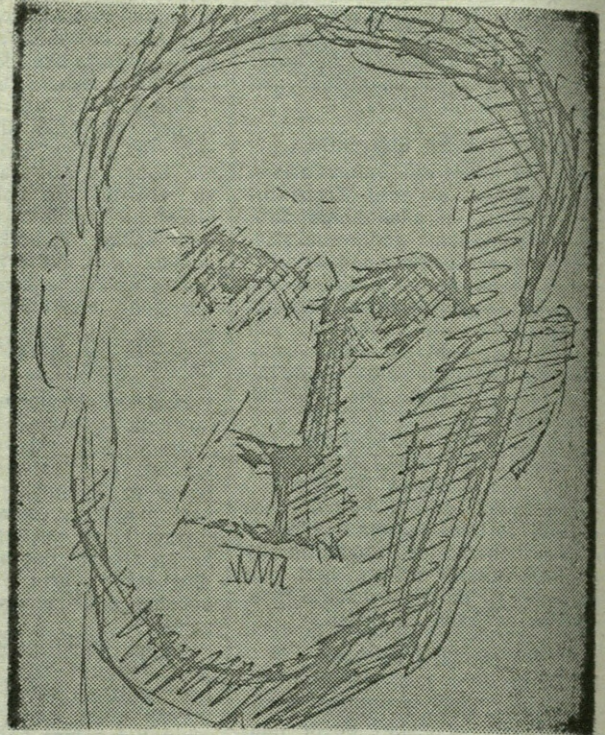
"muño" bertsolaria

Azaroaren azken egunean hil zaigu Joxe Mari Arisondo, "Muño" bertsolaria zena. Orain dela 76 urte munda zen Bidanian, "Muño" baserrian, eta hortik zetorkion hain zuzen, bertsolari izena.

Txiki-txikitandik bertsozaleatasunik falta ez zitzaion arren, lanak eta etxeko ogibideak ez zioten bertsotam iharduteko bera gehiegirik eman. Ez ziren horratik sasoi haretan oraingo kontuak!

Hala ere, 1936ko Bertsolari Txapelketan parte hartu zuen behintzat, Azpetiko txandan parte hartu ere, eta laugarren atera zitzaigun "Zepai", "Txapel" eta "Uztapide" ren ondoan. Egun haretako berri ematen digu ARGIA aldizkariak albistariak:

Bidani-ko erritik, jaxtita Muñoa
laugarren sariakin, etxera dijoa.
Auxen bai neretzako, uste gabekoa;

Antonio Valverde "Ayalde"

bejondazula gizon, luza bostekoa.

● Geroztik, Ordizia, Alegia, Tolosa, Gabiria eta beste zenbait leku gutitan ezik, ez zuen bertsoan agerraldi askorik izan.

Hala ere, amaika jai iluntzetan iharduna genuen tabernan, eta zenbait bertso-paper argitara emanik ere ARGIA zahar eta ZERUKO ARGIA berri honetan.

Azkenengoz, azaroaren 17an bertsolari zaharrei Donostian egin zitzaion omenaldian, "Muño" agure zaharra ere bertan izan genuen, Bidanitik bereziki etorria. Hona hil baino hamabost egun lehenago Anoetan bota zuten bertsoaren lehen bi puntuak:

Aitondutako gixaxo onek
ez du seguru negua,
biziarekin ibillia det
aspalditxotik jokua.

urkixo mintegia

Donostiako Urkixo Mintegiak

bere "Anuario" delakoaren azken alea eskaini berri digu.

1972. udan, Nevadako Unibertsitatearen ardurapean, euskal linguistikaz Ustaritzen eta Arantzazun eratu ziren ikastaldien fruituak biltzen dira ale berezi honetan.

Hain berezi eze, Mitxelenaren aurkezpenak ezik, gaitzeko azterketa guztiak ingelesez eginak bait dira. Aipagarri, behar bada, Koldo Mitxelenak honetaz dioena:

Ingelesaz daudelako, ez dut uste inork harritu behar lukeenik: ez harritu, ez tristatu, ezta kezkatu ere.

Ingelesa ez da agian oraingo linguistikaren hizkuntza; bai, ordea, darabiltzan hizkuntzen artean erabilienetakoa, eta are erabiliena ere. Ingelesik jakin gabe, irakurtzeko adina bederen, ezin gaitezke urrutiegi joan bizi garen munduan.

William A. Douglas hizkuntzalariaren zuzendaritzapean, hamar dira azaltzen diren azterketak, Koldo Mitxelenaren beraren A note on old labourdin accentuation Lapurtar zahararen azentueraz ohar bat) delakoa tartean delarik.

beste zenbait berri

Datorren larunbatean, hilaren 21ean, Santo Tomas egunez, zestoarrek Hitz neurtuetan deritzan bertso bilduma agertaraziko dute Azpeitian.

● Hilaren 22an, goizeko 11,30etan, azken urteotako hizko den jaialdia erakutsiko da Bilboko Santiago Apostol Ikastetxeko aretoa.

Kixki, Mixki eta Kaskamelon pailasok, Lurdes Iriondo eta Xabier Lete kantariak, eta "Olentzaro" delakoak hartuko dute parte.

● Egun berean, Elgetan, haurrentzat jaialdi berezi-berezia.

Lehendabizi, haur kantariak eta "panpinak". Kanta, dantza eta mimika ihardunaldiak gero. Ondoren, Ipomedia eta Herriko arazoak izeneko antzerki laburrak aurkeztuko dira. Amaitzeko, bertsolari eta txistularien saioak.

Beraz, Elgetako jaialdi hau hilaren 22an izango da, eta ez 15ean, joan zen astean esan bezala.

● Eta zuzendu beharrenean beharrez, geure okerrak zuzentzen buka dezagun aste honetako berri sorta, guk besterik esan arren Zestoako hitzaldi saila ez bait da hilt honetan hasiko, urtarilean baizik.

Astekarri izatearen kontuak...

AMATINO

Baserriaren zenbait arazo

Baserriaren egoera

Gaurregun, baserri bizitzak eskaintzen duen egoera nahiko larria da, alderdi askotatik begiratu. Ezaugarri nabarmenak salatzen dituzte.

—Asko uzten ari da baserri lana, azken urteotan. Gazteek, bati-pat, beste joera batzuk hartzen dituzte.

—Baserrian bizi direnetatik ehunetik 36k kanpoan dauka irabazpi-dea.

—Ehuneko 50 baserri bakarrik dira errentableak ekonomista batzuek diotenez.

—Emakumezkoak ez zaizkio baserri-lanari jarraitu nahi.

Halere badira kontuan eduki behar diren alderdi on batzuk:

—Ehuneko 85k laborantzan jarraitzeko nahia azaltzen du gaurregun.

—Asko berriro dira baserriak:

—Ehuneko 57k etxea berriro du.

—Ganadutegiak berriro, belarzu-
loak egin eta tresneria berria sartu dira.

—Ehuneko 32k T.V. du.

—Ehuneko 50 baserri errentabildearen barruan sartzen dira.

Baserria, eztabaida gogorrean dagoela nabarmen dute gertaera eta ezaugarri hauek denek.

Ikus dezagun egoera honen mui-
nean zer joera eta baldintza diren. Hiru alderdi aipatuko ditugu bereziki. A) Baserriaren helburuak, B) Baserriaren gaurko loturak, D) Etor-
kizunari begira beharko liratekeen erakundeak.

I) BASERRIAREN HELBURUAK

Baserriak, erakunde bezala, hel-
buru desberdinei erantzun behar izan die historian zehar.

Aldaketa asko izan da gure He-
rriaren barruan:

—Abeltzaingo hutsetik nekazarit-
zara aldatzea garrantzi handiko urratsa izan zen bere garaian. On-
dorio izugarriak ekarri zituen gai-
nera.

—Lehen, nekazaritzan, lurrak, etxeak eta hauzkoak zuen garrantzi berezia bizi molde eta erakunde bezala. Familiaren beharrei erant-
zutea zuen helburu nagusia, garai hartan. Bizitzeko eta irauteko behar zirenei erantzuten zien. Beste pre-
mia handirik ez zuen orduko gi-
zonak.

—Gaurregun, industrigintza eta hirigintza giroan, beste alderdi batzuk oso kontuan eduki behar dira:

batetik aldatzen eta errazten ari dira baserriko bizi moldeak; bes-
tetik, ugaltu egin dira familiako beharrak (irakaskuntza, jantzea, la-
gunartea, jolasak eta abar).

Behar berri hauei erantzuteko baserria irabazi bidean jarri behar da.

Enpresa moldetan sartzen da ba-
serria. Errentablea izatea eskatzen dio beraz, gaurko gizarteak. Ond-
orio izugarriak ditu eskabide honek:

—Produzio merkatu edo azoka-
ren arabera eta baitan jartzea.

—Diru etekinik gehiena ematen duenari begira lana antolatzea.

—Tresna eta produzio era be-
rriak eskuratzea, inbentarioak eginaz.

Baserria, erakunde bezala, baldin-
tza berri batzuek lotua geratzen da bere ondorio guztiekin.

II) GAURKO BASERRIAREN LOTURAK

Ikus dezagun, gaurko baserriak zer baldintza dituen merkatuaren harremanetan eta gizarteko beste erakundeetan.

—Bi eratakoak dira merkatuaren harremanak:

a) Baserriak, enpresa bezala, behar dituen baliagarriak (pentsua, ongarriak, makinak, ganaduak eta abar). Industri handiak eta bitar-
tekoek erabakitzen dituzte prezioak gehienetan. Baserriarrek ez du es-
kurik sartzen prezioak erabakitze-
rakoan. Bestek erabakitakoa onar-
tu behar du.

b) Baserriak iritziaren den uztia era desberdinean aurkitzen da mer-
katuan. Nola erabakitzen dira pre-
zioak?

—Zenbait gauza (barazkiak, ba-
rrunak, sagarrak eta abar) es-
kaera eta eskaintza legearen ara-
bera neurtzen da. Ugari salneurri txiki-
an, eta urri salneurri handia-
goan.

—Beste zenbait gauzaren prezioa politikaren bidez erabakitzen da. Edo salneurri jakina jarriaz (esne-
aren kasuan) edo merkatua kotro-
latuaz edo kanpotik ekarriaz (ha-
ragiaren kasuan).

Baserriarrek ezin du inoiz ere kontrolatu bere lanaren eta uztaren balioa. Zail da, beraz, lotura hola-
ren barruan eta menpean enpresa bati dagozkion jokabide arrazoitueta-
n ibiltzea.

III) ETORKIZUNARI BEGIRA

Etorkizunari buruz eskabide des-
berdinak ikusten dira: baserria, era-
kunde bezala, batetik; gizarteko talde bezala, bestetik.

—Zerbitzu batzuen beharra su-
matzen du baserriak, erakunde be-
zala. Berehala ikusten da batzuen beharra.

a) Jestio, kontu eramate, era-
kusketa eta abar zuzenduko dituen erakunde baten beharra, baserria-
ren errentabilitatearen lortzeko.

b) Eskaintza eta eskaera legea orekatuko duen erakunde baten be-
harra, sal-erosketa zaintzeko.

—Baserriarrek ere sindikatu erara bildurik burruka egin behar-
ko dute gizarteko talde bezala be-
re interes bereziak salba ditzaten. Baserriarren esku dagoen sindika-
tuak bakarrik babestuko ditu, nos-
ki, baserriarren interesak.

IRITZI BATZUK BASERRIARI BURUZ

Gure baserriak direla eta ez direla amaika hitz egiten da aspalditxo hontan.

Baserriarrek ez ezik, baserriarrek harremanak dituztenak ere kez-
katurik dira gal honetaz. Baita baserriarekin zuzenean zerikusi haundi-
rik ez duen zenbait ere.

Laborantzak beti izan du garrantzia gizarte osorako. Gaurregun ere badu berea. Industria indarturik duten herriek ere laborantza hartzen dute oinarritzat.

Makinak saldu eta janariak erosten dituen herririk ez da. Gal ho-
netan ere ez du inork besteren eskutan geratu nahi.

Esate baterako, pezeta baten uztia saltzen badugu kanpora, pezeta t'erdirena erosten dugu kanpotik. (Información Comercial Española, I. C. E.).

Erosi baino saldu gehiago egiten duela labor uztia, esan nahi du ho-
rrek.

Euskal Herrian zer gertatzen den jakiteko datoak falta zaizkigu. Es-
painian, adibidez, pezeta baten uztia saltzen badugu kanpora, pezeta t'erdirena erosten dugu kanpotik. (Información Comercial Española, I. C. E.).

Ez pentsa, gero, zulo hori industriaren bidez betetzen dugunik. Aro haundi-
goa egiten dugu. Gutxi gorabehera bi erosi eta bat saldu egin-
go dugu totalean (Balanza Comercial).

Nondik sortzen dugu dirua, bildu baino gehiago zabaltzen badugu? Turismoak eta kanpora lanera joaten ziren lagileak ekarri diruz bete dugu orain arteko zuloa. Berdindu ez ezik pilak egin ere egin ditugu, ezken urteotan.

Aurten, ordea, garestitu egin da petrolioak. Ordaindu beharrak gehitu dira. Bestalde, turismoak eta kanpoko langileak ekartzen zuena urritu egin da.

Soberakinak gutxitzen hasi zaizkigu aspaldiko partez.

Ez dugu, beraz, kanpotik gauza asko erosterik izango. Bertan sortzen hasi beharko dugu.

EGOERA BERRIA

Baserriarentzat zerikusi handia izango du, noski, egoera berri ho-
nek. Neurri batzuk hartu beharrean aurkituko da Gobernua.

Batetik, bideak erraztu kanpora saltzen dutenei. Bestetik, bertan sortu lehen kanpotik ekartzen zen hori. Haragia eta esnea, noski.

Halere, ez dira batera egun erosoak etorriko baserriarrentzat. Oso laguntza gutxi izan dute baserriarrek. Eskatu ere ez zaie asko eskatu. Beren gisara utziak izan dira eta beroiek ere nahi dutena eginaz ibili dira.

Baserriarrek izango dituzte laguntzak, lehen aipatu ditugun behar hoi-
ek sortzen badira. Baina gutxitua izango da beroien askatasuna, bal-
dintza batzuk ezarriko baitzaizkie ziur asko. (Lehen «Acción Concerta-
da» bezala).

Edozeinetara ere, baserriarren etorkizuna ez dago horren baitan. Laguntzarekin ala laguntzarik gabe, ikusia dago baserri askoren etor-
kizuna. Txikiak eta neketsuak dira gure baserriak. Ezin dituzte hara-
gitan eta esnetan kanpokoak berdindu.

Bestetik, teknika berri gutxi sartu da lana errazteko. Sal-erosketak egiteko ere ez dira gehiegi elkartu. Esate baterako, Europa osoan ez da izango Euskal Herrian bezala belartzetik behiel belarra ekartzen ibili den herririk. Berriro ikultutik ximaurra soroetara eta belardietara atera-
tzen jarduteko, gainera.

Halere, nahiz eta oker guztiak zuzendu, lautatik hiru baserriarrek kalera jetxi beharko du, baserrian geratzen denak kaleko langilearen pare irabazi nahi badu.

Mingarria da hau, baina datotan oinarriturik diogu.

Deba Ibarreko baserriarren artean egin den estudioak dioenez, ba-
serri bakoitzak dituen 5,6 hektareetatik 20 % bakarrik dira mekanizable-
ak. Baserri txikiak eta neketsuak dira, beraz.

Garai bateko egoera ekonomiko jakin bati erantzuteko sortuak dira baserriak, gauzak urri zirengizarte baterako asmatuak dira. Ondo bete du baserriak bere egitekoa. Berriro ere ondo beteko du iragaritako urte beltzak baldin badatoz.

Gaur gaurkoz, ordea, ez da hala. Aspaldi bukatu ziren estraperloko garaiak. Janariak asko balio du urri denean. Baina gaur uztia ugari sortu behar da. Horretarako: a) baserriak hundia izan behar du, b) lantegi bezala eratu behar da.

Egoera beltzean dago baserria. 20 % bakarrik bizi da baserriak ba-
karrik Deba Ibarrean. Batz bestek 56 urte ditu baserrian diharduenak. Lehen aipatu ditugun bi baldintza hoi-
ek betetzeko eran ehuneko 5 edo sei bakarrik dira.

ETORKIZUNA

Zorionez, zenbait baserriarrek, garaiz ikusi du bere etorkizun motza eta lantegira jo du ogi errazagoaren bila. Etxe atarrian aurkitu du gainera. Baserrian geratu direnak ere gero eta hobeto izango dira, nahiz eta kaleko jendearekin gero eta desberdintasun haundiagoa eduki.

Ez diogu gure lurrari eman dezakeen etekinik kentzen. Bi halako eman dezake. Lurra aztertuta, teknika berria sartu eta lana eratu behar da.

Buruz eta diruz urritua aurkitzen da laborantza. Baserriarren aldeko erakundeak ez dira hutsune hau betetzeko gauza. Ez dute etorkizunari begira ezer antolatze-
ko ahalmenik izan.

Erabat aldatu beharrean aurkitzen dira baserria eta laborantza. Ba-
serriarren erakundeek izan behar dute aldakuntza honen ardatz. Horrela bakarrik beteko dute, une honetan, eskatzen zaien egitekoa.

TXOMIN OTAMENDI

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIA

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

GIZON, GAZTE, entzun!!!!

Nahi al duzu LAN BERRI polit bat?

Saldu nahi al dituzu Euskal Liburuak?

UZTAPIDEren liburuak, adibidez?

IRABAZI ONA. Seguroak eta abar...

ETOR ZAITE Pl. Pío XII, 1-1, 2.atera, Donostiara

DEI ZAZU urrutizkinez 461707 zenbakira.

ENPAOLATZA

MUEBLES

URRETA VIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

ESKERRIK ASKO

LILIAK ESKERTSU

Gaur aspertu gabe eziketa itza darabilgu aotan. Eskerrak ematea, berriz, eziketa onaren zati bat besterik ez duzu, aurrak amaren altzoan ikasi oi duen asimasiako ikasgaia. Edozein errialdetan, Europan naiz Afrikan, auxe erakutsi oi zaie umetxoei, norbaitegandik zer-edo-zer artzean esker onekoak izan daitezela beti. Amak, magalean daukan semetxoari zerbait eman badagiote, onela erakusten dio: "Zer esan oi da, ume-txo?" Eta umeak erantzun: "Eskerrik asko".

Nik ere berdin. Poema bat duzu esker ona, bertso eta lorez eioa: maitasunak maitasunari baietz esaten. Mesede bat artzean gizalegea, txera eta biotz zabala erakutsi bearrean gaude; olan baldin bagara, biotz-zabal eta txeratsa, igarri gabe on egin digunaren begian sartzen gara, maitasun katearen oboetan txibistun estu atseginkorra egifik.

Liliak ez al dute aizearen laztan leuna eskertzen? Zergatik makur-arazten dituzte beren buruak ain poliki? Olaxe bear luke gizonak ere. Ni beintzat, elizgizonok ereduagari izan bear dugula-ta, esker onez gainezka natorkizue gaur. Zer dala-ta? Nolako galdera! Ez ote dakizue? Joandako illaren 24ean, Olerti-Egunez, egin zidaten omenaldiagatik. Or zu ere jakitun.

OLERTI EGUNA

Amalagarrenez ospatu zan aurtan egun eder au. Aurreko egunean eta ondorengo bietan bezela, euria jausi zan igandearen ere, atertut gabe. Jendea, baiña, ez zan ikaratu; euskaltzale, idazle eta olerkari, mordo galanta —berreundik gora— bildu giñen Kristo Erregeren igande gogoangarri ortan.

Udagoiena ez omen da arorik egokiena Olertiaren eguna ospa dezagun. Olan dugu, orraitio, aspaldi daretik, eta onezkero, aldatzeko errazoi bipillen batzuk aurkitu ezik, garai eta era orretan bira egin bearko du Larrean ospatu oi dugun poesi-egunaren gurrupillak.

Guk mezaz asi oi ditugu jaiak oro. Baita aurtengo Olerti eguna ere. Eta, neri eskeintzen zidaten omenarekin bat zetorren ezker, aurtan zazpi esan genuen, ni erdiko nintzela, meza abestua —Etxaniz jaunak itzaldia, sagarra aurreko "Udabarri" taldekoen dantza-artziak, koruan soñu durundutsuak—, meza nagusi eder, su-emallea. Jendea adi-adi, dantza-agerpenak egin ziren meza ostean, barne-giro goxoan egin ere, aurreko zelaian girorik etzala ta.

Ari eta oni —eundakari— eskua legetsu eman ondoren, sariaketa arloari ekin genion. Ain zuzen, E. Erkiagak neri buruzko olerki bat esan zigun adekor, eta Basarrik bere bete-betean neurtitz-aapaldi batzuk eio giartsu. Ortaz, sala osorik betetzen zutenei, ezin etorria iragarri zidatenei eta batez ere Euskalerriko euskal aldizkari, eman zidaten arnasa beroagatik esker ona zabala eta gartsu adieraziz, aurtengo olerki-sariketaren sarituak nortzuk eta zeintzuk lan izan ziren iragarri nuen.

Ogeita amazortzi lan artu nituen. Nolakoak? Amazapi lirika sailleko ta ogetabat bertsolarien arnajarior. Poesi lirikuen artean, onenak puntuz aukera egin eta puntuok alkar jorik, ainbateko gelditu zitazkizgun Martin Gallastegiren Adigaitz eta Soloza-baldar Paulin'en Omenetan omen. Maikoen erabakiz bion artean zatitu zan leendabizko saria. Aurre-apraizek eta beste bik izan zituzten aipamenak eta deduzko txaloak.

Naikoa izan dira bertso tankeran euren lanak aurkeztu dituztenak ere; ogetabi guztiz, eta egikera onekoak geienak. Auen artetik, Balendin Enbeitaren Marti zozoa sortak eraman zuen leengo saria; M. Jesus Baraiazarraren Biotza —bederatzi puntutan egina— eta A. Martzel Andrinuaren Agur, Aita Patxi! ere aipatuak izanik. Zorionak guztioi! Datorren urtean geiago. Batzaldia amaitu orduko, lirika sailleko poesi saritu biak irakurri zituzten beren egilleek, txalo-zarta luzetan bien trebetasuna aintzat arturik.

Ordu bi ta erdietan, atzenez, ementxe bertan ao batez "Propi" esan oi diogun jatezxean bazkaria. Etzan inguru ona leengotan, guztiontzat —175 bat— ez bait zen leku egokirik; baiña gero, beste jatezxe batzuetan eta, guztioi izan genuen nai beste jateko. Eta umore ona, bazkal bitarteko kanta eta bertsoak adierazten zutenez. Jataldia amaiazen zegoelarik, Basarrik egin zigun ekiñaldi errimeza; gero, Zeletak bere itzaldia mamintsua, Aita Goiriak berea; Aurre-aprai-

zek olerkia zer den eta olerkariok zer garen azaldu zigun, aulki baten gainera igoenik; Fabian Loidi poeta agertu zen, eta olantxe gaineraokoak. Oregi eta beste bat, kanta eta itzaldi, guztia tresna baten barruan sartu nairik zebilizkigun, eta argazkiak flast, eta flast! ateraten. Azkenez, bezuzak ematea, eta argazkiak berriz ere. Zer bezuza, diñokezu? Itxoin pixkat...

OMENALDIA

Igaz erabaki zenez, aurtengo Olerti Egunez niri omenaldia egin bearra zen. Baita egin ere. Omenaldi ori, ala ere, etzen neretzat, Euskalerriarentzat eta batez ere euskal idazle eta olerkari guztiontzat baizik. Orrelaxe izan zen, ain zuzen. Emen dator, ba, bezuzak ematea: bertsoak esan, txaloak jo, itzaldiak bota, atsegin-sariak eskeini, argazkiak atera eta gaineraokein nahaste. Eta onetan —leialki aitortu bear dut— Euskalerri osoak esku artu zuen. Ez da geiegi esatea.

Berreunetik gora izan ziren, gaurkoz Zornotzararak albora utzita, oneratu ziranak; asko baita, soñez ezin etorritik, idazkiz, irratiz, urrut-idazkiz eta urrutizkiz zorian agurra adierazi zidatenak; badira oraindik ortan diardutenak: gaur goizean, adibidez, jaso dut Aita Etxeberriaren eskutitza Formosa'tik; onela diost: "Omenalditik omenaldira alde ederrik izaten, noski. Bañan zuri egiten dizutena oso bere tokian degu. Gora zu!!". (Taiwan'dik, 1974 gko Azaroak emeretzi).

Egun ortara aurretik idazki pilloa jaso nuen zorian agurka; bi egun leenago emen euki nuen leendabizi Joxe Mari Iriondo, Loliola Irratik langille bizkorra, eta Bilbaotik gero Juan Mari Iraolagoitia, "Radio Popular"-eko zuzendaria, eta Arratetik On Pedro Gorostidi orobat. Igande goizean, 24ean, emen zen goiz-goizetik J. L. Lizundia, Euskaltzaindiaren izenean Aita Villasantek idatzi zidan karta ekartzen; onela zioen: "Izan ere, ondo irabazia duzu, euskeraren alde egifik duzun lan eskergea eta harrigarriagatik. Har itzazu ene aldetik ere zorianak eta Euskaltzaindiaren aitorten-agiria".

Olerki-sariak banatzerakoan argi esan nienez, Euskalerrian dauzkagun euskal aldizkariaren arduradunak: Iruñeko karmeldar ikasleen onginaliak eta "Principe de Viana"-koen zintzotasuna; Donostiako "Zeruko Argia"-ren zuzendari Miren Jone eta lagunak; "Goiz-Argi"-koak eurrez; Lazkuko Aita Azkue, "Jaunaren Deia"-ren izenean; Kardaberaztarrak, M. Lekuona eta Pedro Berrondo tarteko; Bilbaoko "Agur"-tarrak moltzoan; Aita K. Zubizarreta, "Karmel"-en izenean, Eibar-tik; Aita Permin Deustutik, "Redención" en zuzendari: emen genuen Pedro Anasagasti langilea, "Aranza"-zuzentzen duena; batzarrean geundela dei egin zigun Tolosatik Aita Joseba Intxausti "Jakín" eta "Anaitasuna"-ren izenean zorianak emanaz; lau egun aurretik jaso nuen Andoni Urrestarazuren karta, mugaz andiko euskal idazle eta aldizkariaren izenez zorian gartsuak opa zizkidala. Erdal eguneroko batzuk ere, "La Voz de España"-k, esaterako, berdintsu egin zuten. Zer nai duzu geiago? Idazki agiri onen bitartez, bada, nere eskerrik beroenak guztioi!

Bazkaria noiz amaituko zegoelarik egin zizkidaten bezuzak —emaitzak, erregaluak— ere eskergarri ditut. Omenaldi au eratzeako ardura zeukan Batzorde bat zegoen, Zeleta, A. M. Labaien eta Jon Beiztegi eta abarrek osatua; batzorde onek eskeini zidan lauki bikaiña, onela zidena: "Olerti-Eguna, 1974. Zornotza'ko Larrea'n euskal-idazle ta olerkariak ONAINDIA'tar JACOBA karmeldar Aitari eskeiniitako Omenaren oroiz. 1974-XI-24". Zeruko Argiak ere berea eskeini zidan, eta au zioen: "ZERUKO ARGIA-ko idazle taldeak. Olerti Eguna, Larrean, 74-XI-24". Txillidaren gisara landutako Gurutze xarmanta duzu. Eta onekin batera ez ditut aaztu bear or-emendik etorri zaizkidan eskupekoak ere, arima eskergabea bere barruak gaitzetsi oi du ta.

Orobat naiteaz eskertu bear ditut elizan, sariak ematean eta bazkalorduan egin zizkidaten itzaldi, bertso, kanta eta itz txeraz abailduak. Orrela dagit aldizkari au dudala tarteko. Inor aazturik gelditu balizait, ar beza olakoak ere nire esker onaren erakutsi xamurra.

Omenaldiak, ederki; 10-zorro murgiltzeko, ez ostera lanari gogoa biziagor oratu dezaiogun baizik. Orrela bedi. Lot gaitzala esker onak, zaar eta gazte, urrezko kate bizian.

AITA ONAINDIA

IKASTALDINOA

Mende-Berrik antolatzen du hiru egunetako ikastaldi labur bat Euskara Batuaz. Non eta noiz:

USTARITZEKO

Semenario ttipian izanen da, aste ondar batez. Abendoaren 27-an, ostiralean goizeko 8 orenetan hasiko da eta abendoaren 29-an igande arratsean bukatuko da.

ERAKASPENA:

Erakaspena hiru mailatan zatitua izanen da.
—Lehen maila: Euskara ez dakitenentzat.
—Bigarren maila: Euskara piska bat dakitenentzat.
—Hirugarren maila: Euskara ongi dakitenentzat (gramatika-literatura).

Ikasgai guziak Euskara Batuaz emanak izanen dira. Arratsetan, afal-ondoan mintzaldi eta biltzar batzuek izanen dira. Azken arratsean ikasleek eta erakasleek ikusgarri ttipi bat, kantu eta antzerki (Piper-Beltz)-en gisan emanen dute. Arratsetako biltzar eta ikusgarriak, ikastaldian ez direnentzat ere emanak izanen dira, eta sartzea urrik izanen da.

PREZIOA:

Hiru egunen prezioa (erakaspena, jana eta etzana) 70 libera izanen da lagun bakoitzarentzat. Izena emaitan 20 libera ordaindu edo pagatu beharko izanen da. Abendoaren 15 arte izanen da, izena emaiteko epea.

XEHETASUNAK:

Gehiago xehetasun, nahi balinbaduzue, galdatu honat:
MENDE-BERRI, 32 rue BOURGNEUF, 64100 BAYONNE, Tel.: 25.42.85.

LARTAUN ELKARTEA

ABESTI TA FOLKLORE-SAILLA

1974KO OLENTZERO SARIKETAREN ARAUDIA

OINARRIAK

1. Talde bakoitza bere IZEN bereziarekin etorriko da sariketara, ordezkari bat izendatuz.
2. Izen ematea Olentzero egunaren bezpera arte, «Bar Maite»-n egingo da.
3. Talde bakoitza gutxienez, sei lagunekoa izango da, bere OLENTZERO dakarrela.
4. Talde bakoitzak, sariketara etorri aurretik, bere auzoan kantari ibili bearra izango du.
5. Sariaketa «Kontsejupean», Olentzero, gaueko 6 t'erdietan izango da.
6. Bearrezkoa izango da bi Eguberri-kanta abestutzea, eta nai ta naiez, bat EMEN ELDU GERADE izango da.
7. Auek izango dira sariak:
 - 1.—1.500,— Pezeta.
 - 1.—1.200,— Pezeta.
 - 3.— 800,— Pezeta.
 Irabazle gelditzen ez diran gaineraoko taldeei 300,— pezeta emango zaizkie, epai-maiari ala baderitzaio.
8. Epai-maiaren erabakien aurka ez da biderik izango.

BATZORDEAK

LIBURUAK SALGAI

Ezagutzen ahal dugu

Haurrentzako Liburuak.

—Ipuin eta gai errazak, atseginak.

—Ikastoletarako

—Alfabetatzerako

—Euskal klaseak ematen dituzten ikastetxeetarako

—Euskal haurrei euskal liburuak emateko

—euskara xamurrean idatziak

—artista handi eta ttikien marrazkiz

—bi urtetan 12 liburuxka: 46.000 ale.

—3 mailetan sailkatuak:

KUKURRUKU sorta: 6-7 urtekoentzat

TXANTXANGORRI sorta: 7-8-9 urtekoentzat

GAIAK sorta: 7-8-9 urtekoentzat.

Ikusi eta eskatzeko:

Tomas Elortza. Bergara, 21, 3, ezk. Donostia (429779)

Jaka anaiak. Ferrerías, 1. Donostia (420982)

Liburutegitan.

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

Ez Merkonak

Bai Onenak!

Janari bidez lantzen dira
ganadu on, indartuak,
Eta nosi jo jaink bear du
basarrik haurrak,
Berebiziko auzi pikiak,
Gutera esne putzak,
Olerki guztiek barakin ditu
Fanderrak pentsuak.

FANDERIA

ERRETERI

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

GURE HERRIKO ZUZENDARIAK

Baxenabarreko herritxo batetako gorabehera bat aipatzera goakizue. Herritxoaren izena Baigorri da.

Zer gorabehera pasatzen da Baigorri? Herriko konseiluak pizina bat egitea erabaki du. 1.000.000 libera (12.500.000 pezeta inguru) baino gehiago kostatuko da pizina hori. Diru mordo hau nork eman die konseiluko? Pizina bat eratzea ondo legoke aurreragoko beharrik ez balitz. Eta, denok, dakigu, Ipar Euskal Herrian behar gogor bat badela: lantegien premia, hain xuxen!

Baigorri baserri asko da. Hauetariko batzuk biderik ez daukate; eta bidea leun edo "asfaltatu" gabekoak ere badira. Egoera tamalgarri honen aurrean, zer jokabide litzateke egokiena? Nola baserrietan hala beste lantegietan lanerako gaia prestatzea ez da aski gaia lantzeko tresna egoki ez bada. Gure herri askotako egoeraren adibide bat besterik ez da crain aipatzen ari garen hau. Baserriko lantegintza planifikatua ez bada, baserriek herri ekonomiaren aurrerapena eragoztu baizik ez dute egingo. Baserriarrak or konpon ditezela esatearekin, mokordoa areago zabaltzera goaz. Eta bistan dago, planigintzarik ez digitela eskeintzen gure herriko hautatuek. Finean, geure buruaren garregarri bilakatu gara.

Bada, ordea, arazo honetaz konturaturik den Baigorriko zenbait gazte. Gazte hauek ondoko hau diote: "Zenbait jende erranen du pizinarekin egitea dela gazteen politika. Ez, ez da hala! Baigorri ez dira gazteak egonen pizina delakotz, aitzitik gazteek herrian egoteko lana behar dute". Gure arazoez geu arduratu behar gara, eta irtenbide egokiak ere geuk bilatu eta hautatu behar ditugu. Zeren geuren egoeraz konturatzeko ez bagara, nehor ez da jabetuko eta, are guttiago, arduratuko. Askatasunaren alderdi berezienetarikoa nortasunaz baliatzea da, hots, norbera bere buruaren jabe egitea. Gure zuzendariak ere nortasun bat medio jokatzen ari dira. Bakoitzak, lehenbizi besteei dagokien nortasunerako eskubideari amor emanaz, bere eskubideari leku eman diezaioke. Baina nik zuri eta zuk neri ahalezko ez denean, lo hartu beharrean nortasunaz baliatzen edo burrukan murgiltzen ahalegin behar da. Sozial arloan urrezkoa dugu jokabide hau.

HENDAIKO LANGILEAK HASERRE

Iragandeko egunetan Hendaiako zenbait lantegietan langileak nagusien aurka mintza izan dira. Nun zegoen korapilao?

Kontserbuak egiten diren "Papa-Folkone" lantegiko langileek, Donibane Lohizuneko kontserbu-egileek sindikatoekin hartutako hitza ez hantzetan eskatzen zuten. Hitz hau soldatari zegokion batez ere. Finean, langileak nagusiekin elkarriketan jardunaz gero lanean hasi dira berriz ere.

"Nevada" izeneko lantegian alpagatak egiten dira. Bertako nagusiek zenbait langile kanpoan uzteko erabakia hartu zuten: hoge langile, bada, lanik gabe utzirik izan ziren. Zer arazoiz baliatuaz nagusiek erabaki hau hartu zuten? Alpagata gutxiago saltzen omen dela arbuaitzen omen zuten. Noski! salketa neurria jetxi bada ere langileek beren lana ezin dezateke utzi. Eta hala beharrean, suprefetoak edo gobernadoreak nagusi eta langileen artekotza egin nahi izan omen du. Zer neurritara joko ote dute nagusiek suprefektoa tartean sartuta?

LANTEGI BERRIAK UGALTZEN ARI

Azkeneko urte hauetan, Baiona eta Ipar Euskal Herrian lantegi berriak muntatu dira. Hain xuxen, 1968tik 1972rako urtetan, batez beste, urteko mila lanbide berri sortu dira. Baionako Industria eta Komerzio Ganbarako lehendakari den Jacques Saint-Martinek dioenez, 1.700 lanbide eratu omen dira iragan den artean. Dato hauek kezka praktikoko baten ezaugarritzat hartzen ditugu. Kezka praktikoa hau den bitartean, Baiona inguruko edo ipar aldeko beste herri guztietako lengabezia guttitzten joango da. Eta, ikusten denez, Baionako Industria eta Komerzioaren Ganbarakoek gure egoeraaz konturatzu doaz. Hau dela eta, hemengo eta hango industrien harremanak bizkortzeko beste aldeko bat izendatu berri dute beren ordezkari bezala, Joseba Agirre hain xuxen ere! Jo bezate bizkor bide hortatik eta aurrerago eta areago herriaren premiez jabe daitezela.

EUSKAL KULTURAZ ZENBAIT ARRATSALDEZ

Hil honen 27, 28 eta 29an Euskal Kulturaren zenbait gai interesgarri erabiliko da Ustaritzen. Hitzaldiak, abestiak eta beste gauza gehiago ere izango da. Nahi duten guztiek parte har dezakete hiru egunetan arratsalde berezi hautan. Hirurogei eta hamar libera ordaintzearekin dena egina dago. Eta Eguberri ondoko egunak Ustarizko herrian igarotzea erabakitzen duten beren izena Baionako Mende Berriri luzetzea asko luteke: Bourg-Neuf karrikaren 12 da hauen zuzenbidea.

Baita ere esanen dugu, Mende Berriak euskara ikasi nahi duten guztientzako, hasi maila gorenekoetatik eta behekoetara inokoentzat kurso batzuk antolatuta dituela. Astean bi egunetan eman dira kursoak: ostegun arratsetan zapi terdientatik zortzi terdiak arte, eta ostiral arratsetan zortzitatik bederatzia arte. Gu euskaldun guztion izenean zorionak opa dizkiogu talde horri.

URZOLA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxekoa: 65 19 60

Londolako: 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkifak:

Londolako: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7^{gn}

LIBURUAK

"BIGARREN POEMA LIBURUA"RI NERE IRAKURKERA

Haundia izan zen liburu honek eman zidan astialdia. Eta pozik jaso ere nuen espero nuenaren neurri bete. Eta azkar jabetu nintzen, ikuspegi zabal batetan, Xabierren liburu berriak zekarren emaitza: oraiñaren pulsazio dardaratia, gaurko egoera zaillaren arabera espresio-moldea, liburu osoaren egitura estetiku siñalagarria, hizkuntza errebero eta eginberria, eta konplejorik gabeko euskara librea eta abar. Baiña zehaztu beharra zegoen liburuak nigan ari zuen eragite orokor eta zabal hau.

Zehazketa hau, ordea, ez dut egin nahi izandu kritikakuntza baten legera. Nahiago izan dut irakurkera bat eskaintzea, sujetibotasun baten aginduetan. Denen artean argitu beharrezko gauza da, noski, gure literatura ttikian azpitik dijoan izpirituzko joera, hazi-miñez dagoen munduaren konzeptzioa, eta adierazkien azpitik dabilen euskal kulturaren indar berezia. Eta euskaldun izatearen mundu hontan, benetan adierazgarri Xabierrek dagien kulturazko lekukotasuna, bere poemagintza. Horregatik natorkizue gaur, askoren arteko abotsa bezala, benetan jakingarri den liburu baten ikusmolde bat aurkeztera, Xabierrek egindako «Bigarren poema liburu»ren irakurkera bat eskaintzera.

I.—HIRU POEMEN BARNE LOKERA ESTETIKOA

Hain berezkoa den Xabierren sentipen aberatsa eta urteetako bizikizuna, —sei urte bai bait dira lehengo liburuaz aldu zuenetik—, hiru zatitan eman digu egileak. Hirukoitzasun honen estetika alderdia esan dezadan, haserako. Hiruok mundu beraren alderdiak daitezke: lehen partean, abstraktoago den maila batetako bizikizuna, goragoko kategoria batzuetan dabilen poesi-eterria; bigarren, poetaren beraren autokritika, egunerokotasunetik; eta, hirugarren, giza-legezko geroaren, edota haruntzagoaren sinbologia apal eta fiña, adierazpen mehe eta ungarrietan.

«Zuhaitz bakarraren itzala» eta «Poeta bat hilargian», kontrapunto bezala datoz elkarrekin. Lehen poema, aurrea bezala daiteke, dominuaren «anverso» bezala; eta bigarrena, berriz, atzea eta gibela, «reverso» bezala. Lehen zatian mundu idealago bat dabil; eta bigarren, gogoeta kritiko bat bezelatsu, lehen partearen zalantza poematiku eta hantuste tentaldiak xehetzen dira, oreka eskergarri bat poetak lortzen duela. Ene iduriko, bi zatien arteko kontrastea, jarrerazko eta estetizkako antza ezberdin hortan dagoke liburuak sortu didan ukiturik ederenetako bat.

Leteren bi alderdi nabarmenetarikoak ibil daitezke gurpil hortan: bere poeta-dimensio azkar eta arnasa haundikoa; eta, bestetik, bere begi zorrotz eta bihotz zabal-adoretsua, berak egitei buruz ari denean. Nabari da han eta hemen, bigarren partean, bere errepika ezaguna, «Eta poeta, eta poeta...». Ondradu dabil Xabier eta artista, bi alderdi horien kontrapuntoan, haundiaren eta ttikiaren harilketan, gaurko egoera zaillaren kinka errespetatuz, berak esandakoen ahalezko artifizialkeria erlatibizatuz.

II.—LEHEN PARTEAREN MEZUA

Xabierrek, gaur artista askok senti ohi dutena sentitzen du. Haserre eta minbera daude munduarekin, munduak iruzur egin dielako beren esperantzetan. Eta areago oraindik: etsipen beltzaren asun-errea eta hozka gaiztoa dabilaz askoren golkotan. Mundua xehetarik dago, mundua eziñaren erresuma oinperatu bat besterik ez da.

Hala ere, Lete ausartzen da zerbait esatera, poesia egitera, arima billustera zerbait sortu eta mamitu nahian. Ur putzu eta pantano irenkor izango diren lurretan hazia ereiten ausartzen da, dena urpera behararren mehatxu pean. Poetaren erdi beharra dabilke hor. «Lehioa ireki dut!», dio. Eta beharrik, itoko ez bazen.

Egillari gogozko zaion ideia erabilliz, gauzen izendatze bat egin digu; eta hortaz eskaintzen digun izen berrien hizkuntza. Bere gairik maitatuena agertzen dizkigu: denbora, kosmosa, oroitzapena, egunerokotasuna, kredoa, oharmentaren katarsis sakona, atzilotuen kantua, gauza guztiekin bat-egite bihozkoa eta aukeratu. Irudi sarkorrez emaniko munduaren sentipen luzea. Hor datza Leteren tematika nagusia, narrazkeriel gudaketa zorrotza aurkezten diela.

Eta tematikaren zolan, Letek duen poesia alderdik indartsuena, bizikizunaren dardara dramatiko. Gutxi bezala ematen dizkigu Xabierrek esentziaren sentipen ikaratia, izatearen susmo poetikoa eta ezdeus bete baten melankolia, eta biratzen gaituen lurraren dardara. Hain du sarkorra izatearen bizikizun bero eta lanbrotsua!

Hizkuntzari gagozkiorik, berriz, hor datoz biribil-durik espresioibide jator eta oartzun ez-entzunak. Hitz asko askatzen ditu beren egiteko jakinietik, beste egin-kizun berri bat hartzen dutela. Askotan, hitzak biraka eta espiralean dakarzi, joera armoniku batetan, hitze-kin esaundazko organu berriak tajutzen dituela. Intenzioz billatutako birresate katiatua, arku lobulatu baten antzera, efektibitate ez-ohitua sortzen dituela. Eta, jakina, herri poesiaren hizkuntzaz baliaturik, —ez bada ere bigarren zatian hainbat—, surrealista giroko hizketa bizi, saltatia, azpilduraduna.

III.—BIGARREN PARTEAREN KONTRAPUNTOA

Lehen partean aurki zitezkeen maskarak hautsi beharraz zeuden. Erlatibizatu beharra zegoen urruma engulatuen poesi anpatua. Eta, ederkera ondo landuan, eguneroko gauza ttikien poesia dakar, «egunerokotasun gris baten kontatzaille» egiten dela. Orduen gurpilean dijoa dena, katiaketa gogor batetan. Eta espazioak, antzesleku antzo, nahas-mahas baten izendatze surrealista dakar; neo-kapitalismoaren zepoan bizi denaren poema adierazkor eta bortitza.

Eta Xabierrek bere baitan daraman nahikunde eta desira sakon bati gorputz ematen dio. Era guztietako preslokuntzaren pean dagoen giza-gogoari hizkuntza sutsu baten espresioibide eman nahi dio, —kritikazko umorez, giro egiatiez eman ere—, kutsaduraz erreta dagoen izpirituari egunerokotasunaren kolorea eta argia ezartzen diola.

Zenbaitetan, gairia, esan dezakegu onirikotasun eta amets-giro moduko bat lortzera iristen zaigula Leteren poesia. Herri poesiaren haririk datorra hau, kopia zaharren azikeriazko mentalitatetik, gure erromantzeen irudi-saltaketa zorabiozko horietatik, eta guzi hau berezkotasun paregabe, ez bait du Letek bezala inork erabiltzen herri senaren eragin literatura idatziaeren poeigintzan. Herri jeinuaren ezpala dago, bere bertsolari-eterriaren abaila eta trantze-moduzko arlera, ondo baiño obeto erabilliaz, hizkuntza berdingabea.

IV.—POETAREN URRUNERATZE BARNEKOA

Hirugarren poema hau laburra da. Liburuak dion «gero arte!» poetiko bat bezala. Adierazkora benetan. Itsasoaren goraintzi minberatia dakar, urak eta zeruak elkar jotzen duten islaturaz haruntzko deia. Ene iduriko, oiñu misteriosu bat daiteke itsaso hori, bihotz bizi baten mitologia antzo, irudi ungarrietan emana. «Bizitza bera/oinaze bera/bere gorputzaren inguruan/ur itxuri/oparo baten gisan zabalduz»... Sendatzerik ez dagoenaren inpresio pean; hitzaren sorkariz ernetako mundu berri baten ospakizunetan; begi sakonen susmo izkutu, urrunekotan.

Bere laburrean zati hau da, nerretzat ungarrietan. Ez dionagatik bakarrik. Batez ere poema berrien esperantza dakarkidalako. «Begirada/haundi sarkorak» ikusi du «oinazea tantoka/kristaletan lanbroa bezala», eta olerkariak sentitu du «aragiaren dardara kunpliezi-fietan». Eta «ezifak/oparotasunean jarraituko du». Eta nahimenetan doakio bihotza: «Lur erre hau baino haratago/aurkitu nahi zintuzket...». Harrigarria benetan Xabierren hizkuntza poetikoa, zer gairak hartu di-tuen hitz hutsez egin behartako eder-langintzan.

Aurtengo hau ez da txantxetako urtea izan euskal olerkiarentzat. Iazko siñaduraz bada ere, urteberrietan irakurri ahal izan nuen Joxe Anton Artzerena; eta, urtearen buruan, Bitorino Gandiagarena eta Xabier Leteren, besteak beste. Hazkuntza batetan doa, noski, gerrondoko poeten belaunaldia. Hoberenak aurrera doaz beren bizkar hartu zuten zeregin neketsuan. Nerretzat sinbolu pozgarria da Xabierrek aurrera egiña. Oraingoetan, agian, berak bakarrik hertsu bait dezake gerrondoko zikloaren joera berria, bere gaurko heldutasunak eta trebaketak susmoz ikusarazten digun esperantzetan.

Juan Mari LEKUONA

Kristau Ikasbidea

(eta II)

Zorionez haurrari ez dio dotriña ikasi beharrik lehen hainbat buruhauste ematen. Buruz, eta hitzik erratu gabe, esan behar izaten zen lehen dotriña. Ez zen berriketa zenbait erantzun luze eta bihurri batere oztoporik egin gabe esatea. Amaika kazkarreko hartuak gara. Asko aldatu da kristau ikasbidea irakasteko era. Umeak ez du berehalaxe ahaztuko zaion egia-sortarik ikasi nahi. Eskolan ere ez dute ikasgaiarik lehen bezala buruz eta memoriak ikasten.

Kristau izaten ikasi behar du haurrak. Kristau izatea, berriz, ez da buruz egia batzuk ikastea. Umeak norbait nahi du. Norbait hori aurkitu nahi luke. Kristo aurkitzen irakatsi behar zaio dotriñan.

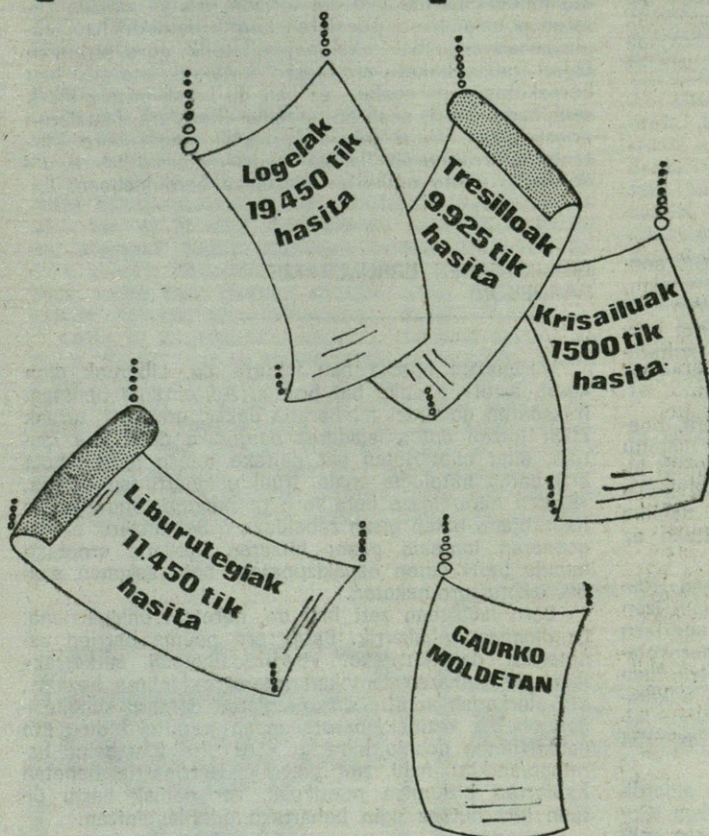
Nola irakatsi eta argi bide horretan? Nola umeari sor Kristorenaganako egarria?

Berriro ere Frantziako kristau elkartetara joko dugu.

KRISTOREN AURPEGIA

Ume bakoitzari ahal dela topo egin arazi behar zaio NORBAIT horrekin. Mojatxo batek egiten du lan hau katoliko eskola batean hamabostaldi batean. Beste hamabostaldian dotriña-irakasle diren amek egiten dute umeak taldeka bilduz. Zortzinako taldeak dituzu. Hitzaspertu baten ondoren sortzen zaizkien galderei erantzuten saiatzen dira. Gero ume bakoitzak idazlantxo bat egin behar izaten du, marrazkiz apaintzen du, eta salmo edo esaldi batez edo otoitz batez hornitzen.

GLU
prezioak putzuan

Denda hustutzea berritzeagatik

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

MORAZA, 3 y 14
DONOSTIA

SAN MARZIAL, 12
IRUN

Umeak norbait nahi du. Kristo aurkitzen irakatsi behar zaio dotriñan

Hilero bildu ohi dira umeen ama eta irakasleak iritziak, jokabideak, zailtasunak eta abar aztertzeko edo trukatzeko.

Umearen bizitzatik hasi behar da ezpairik gabe: umeak ikusi, entzun eta bizi duenetik, alegia. Ez zaio egia edo gogoeta jasa bat derriorean ezarri behar. Egia bila eta aurki dezan, lagundu behar zaio umeari, bere izaera gogoan edukiz.

Bada fedearen ikasketa. Baina aldi berean fede hori bizitzen irakatsi behar zaio. Gehienetan etxean hartzen du haurrak sinesmena,

baina hortik kanpora ere bizi behar du sinesmen hori eskola giroan. Maixuen lana ez da gurasoak baztertzea, haurragan sinesmen-sena pizt dadin gurasoei laguntzea baizik. Ondoa daukan Kristo eta honen aurpegia aurkiazten lagundu behar zaio umeari.

Ez dugu ahaztu behar, noski, guraso askoren sinesmena kolokan dagoela. Hau guztia gogoan eduki behar dute dotriña-irakasleek.

ETA SAKRAMENTUAK?

Sinesmena piztea da aurreneko lana noski. Bigarren berriz sinesmen hori ospatzea. Hemen datza sakramentuen kakoa. Hemen dago hezitzaileen buruhasterik haundiena.

Haurrak talde txikitik lehenengo jaunartzea egitea indartzen ari den ohitura dugu. Aurrena gurasoek berak eskatu behar dute beren umeak Jaunartzea egiteko baimena. Eskatu duen hori berpentsatzen lagundu behar diote gurasoei apaizak eta dotriña-irakasleek. Eta umea gertutzen lagundu.

Aldez aurretik umeak gertutu egin behar dira Aitortzako Sakramenturako ere, pekatuaren sustrai eta ondorioak ikustaraziz. Damutzeko eta berritzeko elizkizunak egiten dira. Baina hau guztia bide luzea baten bukaera da. Aitortzako Sakramentua ospatu aurretik berriro, damutu eta aldatu behar diren premia ikusi behar dute haurrak.

Berdin, Jaunartzeko Sakramenturako ere. Mezaren aurreneko zatian bakarrik, Jainkoaren hitza entzun arte bakarrik, egon ohi dira aldi batean. Umeak berak erabakitzen du bigarren zatian noiz geratu.

Bada buruhauste franko ematen duen beste Sakramentu bat ere: SENDOTZA. Sailean eman ohi zaie parrokiako ume guztiei. Ez dira aldez aurretik taxuz gertutzen.

Gazte talde batek eskatzen duenean emateko Sakramentua dela dirudi. Eskatutakoan eta ondo gertututakoan, noski. Ez umetan eta gertutu gabe. Sinesmenean sendotu eta sakondu behar du gazteak Sendotzako Sakramentua hartzeko eta. kristau-elkartearen premia ikusi behar du.

Eta ez da amaitzen sinesmenean barruratze eta murrizte lana. Etengabe egin beharrezko lana da. Ez da gaxte garaira arte bakarrik egin beharrezkoa. Aurrera jo behar da. Gaur lehen baino areago. Gaztaroan eta zahartzaroan ere janaritu behar da fede ahalegin osoz.

Behin ere hunkatzen ez den lana da. Bizitzan zehar askotan aitortu eta kanporatu behar da sinesmena.

ELIZALDE

Marxismoa eta eriotza

Toki gutxi arkitu du eriotzak Marx, Lenin eta Maoren liburuetan. Izan ere gizon auen elburua «IRAULTZA» egitea zen eta ortarako ez izaki nunbait eriotz gaia ain interesgarria.

Bestetiñ gailera, gizon bakoitza, pertsona bezala, utsa eta balio txikoa da; Marxismoarentzat, gizon bakoitzaren nortasuna, utsauren urrangoa da. Gizon bakoitza gauza utsa izanik, bakoitzaren eriotza ere uskeria eta ezerezerkia baizik ez da Marxismoarentzat.

«GIZONA» da gauzarik nagusia Liberalismoarentzat; «GIZARTEA», «GIZATALDEAK» Marxismoarentzat. Berez gizona ez da sortu gizartearen bizitzeko, diote Liberalak; gizonek berek, ala naita, itun edo elkarte bat sortu zuten arreman baten bitartez; gizonek berek erabaki zuten elkarrekin gizartearen bizitzea.

Marxisten pentsakera guztiz bestera da: «BEREZ» da gizona gizarte-rako egiña; besteekin elkartuta bizitzeko egiña da gizona. Mundurako irekia dagoen izaki bat da gizona.

Marxismoaren pentsakera au, bere neurrian artuta kristau pentsakera jatorra da; oso aberatsa gailera. Bakoitzaren bizitzak, Kristorenak bezala, besterenarekin lotua bear duela, gizonak gizartearen alde jokatu, bizi eta il bear duela... Marxismoaren pentsakizun nagusi auek benetan ditugu kristau pentsakerak. Azterketa sakonean gure baitan sartu gitezke kristauok eta galda geure buruari: Kristau bizitza, ez ote da izan geitxo bakoitz bizitza? Bakoitz morala, bakoitz salbazioa, ez ote zaigu izan garrantzi eta ajola aundieneko? Bear bada, bakoitzak bere buruari begiraka geitxo bizi izan gera kristauok, eta ontatik datorkigu Marxismoaren pentsakeretik bear baiño urrutixeago gu arkitzea.

Baiña... Marxismoaren pentsakera, gizona gizarte-rako balzik ez bada, gizon bakoitzaren nortasun, aunditasun eta diñatasuna illundirik eta ezereztuta gelditzen dira. Marxismoarentzat gizon bakoitza gauza utsa izanik, kristau pentsakeratik oso urrun gelditzen da berea.

ERIOZAREN AURREAN
MARXISTAK, ZER...?

Gizon bakoitzaren bizitza gauza utsa eta tiki izanik, bere eriotzak ere ez du ezeren garrantzi eta importantziarik.

KORAPILLOA:

Bakoitzaren eriotzak garrantziarik ez badu, nolatan gizon bakoitza larritzen da eriotzaren aurrean? Eriotza eta eriotz-arazoak une batean lotan gerta ditezke nere barne baitan, baiña edozein gertakizunetan erraz esnatzen dira eta estutzen naute eta bakoitzarentzat garrantzi eta ajola aundiko dira.

MARXISMOAREN ERANTZUNA

Gizonak ez du bere barne-kontzientzia zuzen eta ongi tajutu eta eratu; galzki eratutako kontzientziaren aurrean kezkatzen da gizon eriotzak. Bakarkako kontzientziaren jabe da gizona; erderaz «conciencia individual» deritza. Kontzientzi orrekin bere buruari begira bizi delako gizona, estutzen eta larritzen da eriotzaren aurrean.

Kendu gizonari bakoitz kontzientzi orl, bere orde, ezarri bere barne baitan Gizarte Kontzientzia eta berehalaxe desegin eta ezereztuko dira eriotzak eta problematikak gizonari damaitoten larritasun eta beldurre.

Burges pentsakera bizi da gizona, diote Marxistek, bere buruari begira, eta orregatik dio beldurra eriotzari. Eriotz beldurra uxatu bear du gizonak bere biotzetik. Eriotzari beldur dion gizona ez balta sartuko lurreko arazoetan; lurrean gertatzen dira zuzengabekeria eta zapalketak, nai ta nalezean gerta bearrekoak dirala pentsatuko du eta soluzio bidea beste munduan izango dutela. Eriotz-beldurak lurreko kompromisoetatik gizona baztertzen du eta batik bat, zapalduak zerura begira jartzen ditu, beren arazoan soluzio bidea goian arkituko dutelakoan.

Jakin beza marxista bakoitzak, bakoitz eriotzak ez duela garrantziarik. Gizarteak, giza-taldeak, kolektibitateak izan bear dutela beretzat benetan interesgarri. Gizartearen zorianagatik gizonak bere bizia mesprezlatu bear du eta eriotzak beretzat ez du izan bear arazo edo problematika bat. Oztotzean arpegi eman bear dio gizonak eriotzari.

Kristau martiriak baiño arrigarrago eta meritu aundiagokoak dira Sozialista Martiriak, diote Marxistek. Kristau martiria otoitza ezpairatzen zuela zeruan sari bikain bat izango zuen esperantzarekin, iltzen zan. Birtatean, Martiri «gorrlak» ezertxo espero gabe, bizitza ematen zuen. «Gorrlak piztuerararen itxaropenik gabe azken arnasa ematen du. Bere Ostiral Santuak ez du kristau Pazkoaren poz etat gozotazunik. Ez dago zerurik «gorriarentzat»; beretzat ezertxo irabazi gabe, bizia gizarte eta gizataldearen alde emango du.

Orra or, eriotzari buruz, Marxismoaren pentsakera. Zer deritzalguen...? Urrangoan jarraituko dugu.

AROSTEGITAR JOK.

AATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Ezquina Zubieta)

DONOSTIA

TXORIKI

eziketa jostailuak
eskulanetarakoak
irakasketa gaiak

Av. Generalísimo, 66

(Txagorritxu auzoan)

Urrut. 241916

GASTEIZ

Baserria, euskara eta euskaldun berriak

Euskerari baserriak eutsi dio. Noiz nola eta zergatik ikusteko litzatekeen arren, ori egia da noski. Baserriak euskerari eutsi dio behintzat; erdera lehenago sartu da kalean baserrian baiño.

Orain baserriak ustutzen ari dira. Zenbaitek dioenez, euskerak gal ez dadin, baserriari eusten saiatu behar dugu. Baserriaren goitik beherako martxa ikusita min artzen dute batzuek, baserriak eutsi diola orain arte euskerari eta aurrera ere eutsiko diola eta eutsi behar diola, uste baitute.

Euskerari ez dio baserriak eutsiko. Gaur Gipuzkoan amarretatik bederatzik kalean bizi dira. Nola eutsi diezaioke erri baten izkuntzari % 10ek? Gaiñera % 10 oiek gizarteko mailarik behekoenean badaude?

Baserriarrak erderaz ikastea behartuak daude. Aruntz eta onutz ibiliko badira, beren tratuak egingo badituzte eta munduan zer berri den enteratuko badira, erderaz jakin behar dute gure gizartean beste edozeinek bezelaxe.

la beserri guztietan kastillano bat edo bi sartuak daude: telebisioa eta radioa. Irratiak euskeraz ere ematen du zenbait saio; baiña euskeraz bakarrik itzegiten duen emisorarik ez dugu Euskal Erri guztian. Beraz, baserri guztietan entzuten da erdera gutxi edo asko, ez dago euskara soil soilik egiten den baserriarik.

EUSKALDUN BERRIAK

Urte batzuetatik onuntz bada joera baserrietara euskeraz ikastera joateko. Neuri ere, bat eta bi baiño gehiago etorri zaizkit, udan euskaraz ikastera etorri nahi dutela eta artuko dituen baserri bat billatzeko eske. Eta topatu izan diet. Batzuek ikasi dute; besteek ez.

Urte batez egin genituen aha-legiñak, Donostiako neskak batek eta biok, ikasleak eta artuko zituzten baserriak, aldeaz aurretik topatzen. Neskak txakorrek, Donostian, etorriko ziren ikasleak aurkitu behar zituen; nik errian, artuko zituzten familiak. Eguberrietan egin genuen plana. Aste santuko bakazioak bukatzerako etorriko zirenak itz eman zezatela zen gure asmoa. San Juana pasa arte, ezta bat bakarrek ere, ez zion seguru agindu etorriko zenik. Gero, bakazioak artu zituztenean, azaldu ziren bizpahiru urtero bezala, gaurtik biharrera baserri bat billatzeko eske.

•IXTUDIANTEEN PRETEN-SIOAK•

Orrela datozenak, gehienak ikasleak izan ohi dira. Diruz pobre, ametsez aberats. Uda 20 egun edo illabete bat pasa nahi dute baserrian. Euskara besterik egiten ez den baserrietara joan nahi omen dute. Baserrian lan egiteko konforme daudela esango dizue eta mantendu ditzatela lanaren truk. Baiña zer lanetan dakiten galdetzen badiezu, orduan izaten dira komeriak,

ez baitakite ezertan baserriko lanean.

Batzuek oso gutxi dakite.

Elkarriketa bat ezin segi. Ezin ulertu itzak banan banan esanda ere, idazten diren eran pronunziatuta ere. Oiek zer egin behar dute baserri batean? Izketan ari garenean itzak laburtu egiten baititugu, pillatu eta ziztu bizian esan. Olakoak baserrikoak erderaz egitera behartzen ditu.

Eta, baserrian illabetea pasa ondoren, etxera doanean, euskeraz ikasi al duten galdetzen badiezu, «piska bat, baiña esperientzia oso interesantea izan dela» esango dizue.

Baserriak bestela ere lanik asko badauka ikasleen esperientzi leku bihurtzeko!!!

Au da nik jakin nahi nukeena: zenbat ikasi duena, noraiño iritxi dena, joan daiteke baserriara eta an pasatzen duen illabeteari probetxu atera? Illabete bat bakarra, edota 20 egun, aski al da ortarako? Gutxienez zenbat denbora egon dadilla eskatu behar zaio?

BASERRIKOEN ALDETIK

Arrotz bat etxean artzea kostatzen zaie gehiena. Behin ateak ireki ezkerreko etxeko bat bezala artzen da. An ez dagoela kaleko garbitasunik eta erosotasunik esango dizue. Baserrian animaliekin batera bizi dira eta ori kontuan euki behar du datorrenak.

Baserrian lana dago eta udako egunetan gehiago. Langille bat ederki etorriko litzateke; baiña lanean dakiena eta laneako, ez kontuak esaten egoteko, ez itzegiten aritzeko, ez traba egiteko. Eta ezertan ez dakien kalekume bati, erakusten ete egiñerazten, gehiago kostatzen da norberak egiten baiño.

Zer diote bide ontaz, joera ontaz, sistema ontaz euskara irakasten ari diren irakasleek?

J. AGIRRE

Enskaldun berria baserrian

Euskaldun berria ilusioz gainezka inguratzen da baserriara, entzuna baitu hantxe inon ez bezala ikasiko duela euskaraz (eta ustea ez zaio ustel aterako). Joan baino lehen gehienetan zenbait hilabetez saiatu da aurretik euskaraz ikasten, talde batetan edo bakarka ezagun ditugun metodo eta gramatiken bidez. Hori dela eta nolabait moldatuko den esperantzatan agertzen da bertan, eta bada ezpada ere ezin utzizko irizten dien idazkiez horniturik. Lehendabizikoz baserri batera bakar bakarrik joan nintzenean Bera-Mendizabalaren (!) hiztegia neraman besapean izkuntzi guztiak argitzeko eta konpontzeko panazea nuelakoan. Iritsitakoan sukaldeko alasa baten gainean utzi nuen, eta ezertarako ukitu gabe hantxe gelditu zen azken egunera arte. Geroztik hanka sartze ugari izan dut bizitzan, eta zenbaitetan gauza berean behin baino gehiagotan sartu ere bai, horretan, ordea, lehenengoarekin egin nuen ridikuluaz aski izan nuen betiko. Sakelari nuen block txiki txikia berriz, neure biziko tresna baliagarria gertatu zitzaidan, etengabe ari nintzela hitzak eta esaldiak (egungo egunean irribarre eragiten didaten arren) apuntatzen.

Egia esan behar eta besteri ere entzun diodanez, atsegina baino gehiago larria izaten da ikaslearentzat baserriko lehen egonaldia. Ohera orduko burua leher eztanda egiteko zorian izaten du nekearen nekez, egunean zehar egin behar izan duen eginahal gaitzaren gaitik. Honen berri jakin pasa duenak bakarrik daki. Bestalde, ikastearen aurrerapenik ez da egunean eguneko nabaitzen, betiko esan eta ulertu ezina baizik. Baina bada ikaslea goibeltzen duen besterik ere.

Uda, aldirik estuena izaten da baserrian, eta kale-tarrak zerbaitetan lagundu nahi baina ezin izaten du, bere borondate ona sarritan traba areago delarik laguntza baino. Artajorran honelako langile moldagaitzak artoak puskatu egiten ditu, eta belarra jiratzean bere gerria ohitura ezaz hondatu besteen lan abiada motelduz. Horregatik, behar ez zen lekuan sartu den susmo larria izan ohi du inoiz gizajoak.

Etorri berriarentzat irakasle samurrenak aiton-amonak zahar, lanerako ezinduek eta berriketa zaleak izan ohi dira, eta siestarik egiten ez duten haur jo-lastak. Nahiz eta hagin gabeko amonaren iharduna, eta zigarro itzalia ezipainetan kateaturik duela ahapeka ari den agurearen solasa zailak izan hizkuntzaz baitatu berriarentzat; euskaldun berriari mantso, hitzak garbi ebakiz eta jan gabe hitz egin behar baitzaio. Eta maiz, gogaikarri ez izateagatik, ulertu ez duena birresan erazten atrebittu ez... Umeeikin, oster, honelakorik ez da izaten, hauek gainera isildu ere ez dira egiten basoan zehar arbolak eta txori habien berri eman bitartean. Jakina, aurrekoen hizketa askoz aberatsago izaten da hauena baino mila gauzatzen. Gazteekin bestelako eragozpena izaten da. Euskaldun berria gogotik saiatu da aditzak ikasten, hura bait omen da zailtasunik menderagaitzena hizkuntzan, eta ikasi, hala behar eta, zuka hitz egiten ikasi du. Nekazari gazteak, ordea, hika ari zaizkizula, salduka ikusten du bere burua neofitoak «emangoit» Bizkai inguruko «ekarrikojonat» eta honelakoel ezin antz emanik.

Beste zerbaitek ere harrituko du. Harakoan hizkuntzaren sancta sanctorum sagaratuan (eta hala da izan ere) sartuko den uste du, luzaro gabe laster entzungo du horratik: —Hemen ez dakigu euskaraz, gure euskara erdera da; zurea bai euskara, Tolosa edo Donostiakoa nonbait... Anoiz ere berari euskaraz soilki egiteko eskatu beharko du, bere ezinaz kupiturik etxe-koandreak neskametzan ikasi zuen erdera erakutsi edo umek eskolan nekez eta zigorrez bereganatutakoa agertu nahi diotelako. Batzuetan ustez ikasia den baserriar erdalzalea aurkituko du, eta beste zenbaitetan baserriar abertzale jakitun eta kontzientziatua. Baserrian, edonon bezala denetik baita. Hauen artean, noski, goxoago eta erosoago ikusten du bere burua.

Hizkuntzakoaz landa ere uste gabeko errealtatea aurkitzen du kaletarrak Euskal herriko ametsezko Arkadia hartara iristen denean. Halako paradisuak ez dela, alegia. Lanaren astuna dastatzen du han. Goizean goiz ganadua gobernatzeko jaiki beharra, jai egunetako jairik eza, fabrika edo fundizioan gaualdiko

txanda pasa eta gero atsedetik gabe belardian izerdi patsetan aritu beharra, nekazari beharrei erantzun-go dien eskolarik eza, hizkuntza konplejoa —«ezjakin» gara, ez dakigu ez euskaraz, ez erdaraz—, txakun ezin bizi, mutil zahararen umore garratza eta helbururik eza. Lanean ari denak ez du festetarako gogorik izaten, eta hara joan denak askotan aurpegi serio eta kezkatuak besterik ez du ikusten. Zalantzarik gabe, hau dena ikasteak ere euskaldunago egiten du.

Baserritik pasa den euskaldun berriak, oharkabean eta momentuan bertan igarri ez badio ere, saio ederrak isuri ditu bere belarri-garunetan, eta —ez izaki hau mesederik txikiena— ihardun horiek errealtate zehatz eta bizian bereganatu ditu, poz-mingostasunen artean, jolas eta lan egin bitartean. Ez du hizkuntza laboratoriorik itxi batetan jaso, bizitzako aldartetara gatzaturik eta giroturik baino. Eta hori da hizkuntzaz jabetzea. Errealitate jakin bati erantzuteko adierazpide izan, kanpoko akulu eta estimulu bizgarrien aurrean bere mingaina mutu eta elbarritua ez aurkitzea, barneko gogoetak eta sentimenak azaltzeko aukerak hitz doi eta zehatza espainetan erraz sortzea. Hau, noski, bizitzak eta ez bestek eman dezake. Horregatik, amaren altzoan ikasi ez duenak baserria du eskolarik behinena.

Esan dudanez, han izan bitartean ez du aurrerapen miresgarriarik sumatuko, baina handik itendakoan bere biziko aldaketaren handia nabaitzen du euskaldun berriak. Lehen erabili zituen irakurgaiak askoz errazagoak iruditzen zaizkio, eta, batez ere, euskaraz diharduelarik beste jario eta etorri bat sentitzen du. Baserriko egonaldia zenbatentzat ez ote den bere hizkuntz bizitzaren mugarririk izan, bere euskaldun izatearen bizkunde erabaki eta betikoa! Eta, jakina, hizkuntzaren giltza bereganatu duenak beste balio askorena ere eskutuan du.

J. A. LETAMENDIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbiet, 66

DONOSTIA

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR

M. Gorostiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 10 - URRUT. 11459
DONOSTIA

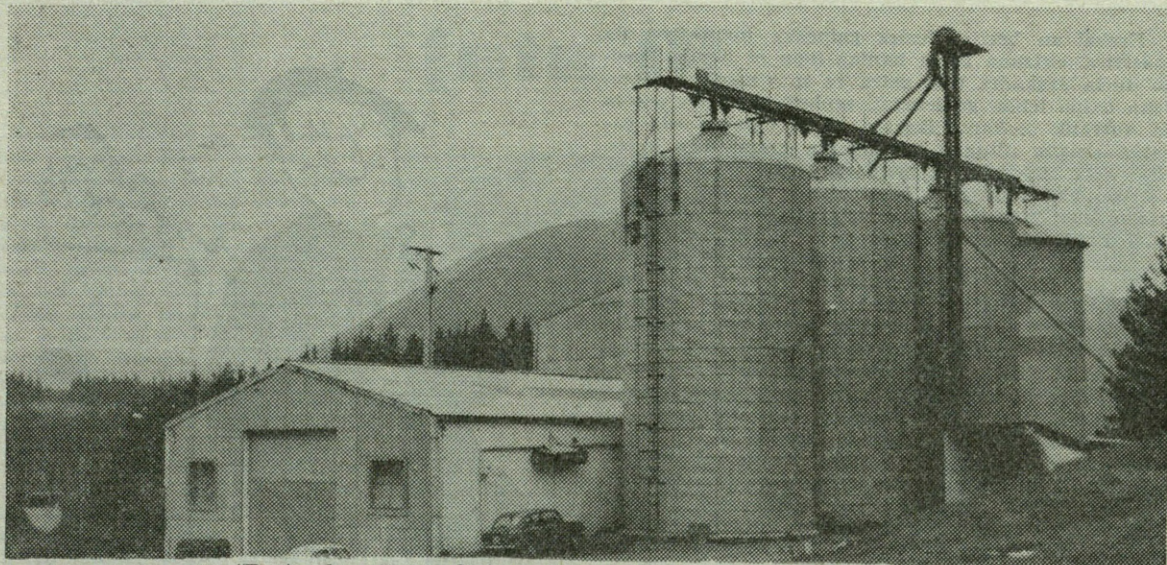
BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkita: 41 20 85

DONOSTIA

M. I. B. A. BASERRIAREN ZERBITZUAN

"Pentsuak merkeago lortzen, angarriak ekarri eta banatzen..."

Markinako M.I.B.A.ren berri jakiteko asmoz, Bittor Arriagarengana jo dugu. Bittor M.I.B.A.ko buru da gaur egun. Amoroton jaioa. Buru-biotzez nekazari arazoetan eta auen aurrerabidean sartua. Baserriak dituen korapillo eta gaitzak ongi ezagutzen ditu gazte argi onek.

ZERUKO ARGIA aldizkarirako lantxo bat moldatu naiez ari nintzela nekazaritzaz eta M.I.B.A. Elkarteaz galdera batzuk egingo nizkiola agertu nion. «Aal doguna erantzuteko gertu gagoz» esan zidan. Eta beste gabe, elkarrizketari ekin genion.

—Noiz sortu zen M.I.B.A. eta zertarako?

—1961. urteko apirilean. Eskualde ontako baserriarren zerbitzurako sortu ere.

—M.I.B.A. izenak, Markina Inguruko Baserriarren Alkartasuna esan nai du. Noraino zabalitzen da inguru ori? Zeintzuk dira elkarte onen babespean dauden erriak?

—Markinako eskualdea: Izpasterren asi eta Ondarruara arte alde batetik. Ondarruatik Mallabiararte arte batetik. Mallabiatik Bolibararte eta Bolibartik Izpasterreara arte. Lauki baten barruan dauden amaika erri dira guztiz.

—Nolako etorkizuna du, elkarte baten babespean gabe bere baserrian eta bere kontura ari den baserriarrak? Ba ote du aurrera iritezkerik?

—Bai, irten dezake aurrera. Baiña orretarako, bai lur aldetik eta bai ganadu aldetik baldintza batzuk bete bear ditu. Beste batzuekin elkartzurik jokatu bear du nekazariak aurrerabidea urratzen. Kooperatiba bat, laguntza txiki bat, eskillararen leenengo maila baiño besterik ez da. Beste arazo guztiak, elkartzurik erabaki bear ditu nekazariak. Gaur egun inoiz baiño argiago ikusten da elkartu bearra. Bakarka ez dago ezer egiterik.

—Ganadu buru asko eta lur sail andiak dituen nekazari aberatsak ere ezin ote du ezer, alkatu ezik?

—Nola jokatzen duen ikusi bear-ko litzateke. Berak erantzun ezin-edo berezkat geiagizkoak diren diru-eralte (inbersio) batzuk egin baditu, ondamedira doa zuzen-zuzen. Kapitala, irabazbidean aalmen andiko zerbait da, baiña nola erabiltzen den... or dago kakoa. Pentsua bear ez den neurrian eman eta beste zer askotan burugabe jokatzen bada, teknika aldetik ondo eraturik ez badago baserri ori, ondamedira doa. Eta kapital andunuen jauskera arriskugarriagoa da, zartada gogorragoa artuko du ta.

—Eta zuk diozunez, beste batzuekin elkartzurik dagoen baserriarra nola babesten du M.I.B.A.k?

—Kooperatiba baten barruan elkartzurik dauden nekazariak aal den neurrian laguntzen zaie. Zertan? Pentsuak merkeago lortzen, angarriak ekarri eta banatzen. Elkarti laguntzen ere errazago da kooperatiba baten babespean: Bati ideia bat sor lekioko, baiña bear bada beste bosteun egongo dira an, eta ideia ori etxabaidatu, osatu, onartu edo eta baztertu egingo da.

Elkartean jokatzeak, asko aberasten du nekazaria. Kooperatibak lagundu bai egiten du. Geiago egin dezakeela? Bai, baiña bazkideek eurek eskatu bear dute. Guztien artean argitu bear dituzte arazoak; baita guztien artean konponbidea aurkitu eta korapilloak askatu ere. Baten izenean baiño errazago lortzen dira gauzak denenean izenean.

Zerbaitetan gastatu bearrik balego ere, ez da berdin gastu guztia baten gain izatea edo bosteunen gain izatea. Ala ere ez da naikoa orain dagoen elkartasun au.

—Diru aldetik edo ekonomia aldetik lagunduz gainera, eskaintzen aal die nekazariak beste laguntza erarik? Itzaldi batzuk, esate baterako, baserriarren eskubideak adieraziz, baserriaren egoera azalduz edo eta zer egin bear den esanaz?

—Ni zeuk denbora asko ere ez daramat emen, baiña aurtengo neguan ere batzarre batzuk egiteko asmoa badugu. Batzarre oietan, ongarri, azi eta ganadu jatekoari buruz itz egingo dela uste dut. Leen ere ez daude baserriarrak orrelakorik entzun gabe, baiña bakoitza bere bideari darraio. Beraz, beti izango zaie onuragarri dakienengandik orrelako zerbait entzutea.

Gainera nekazariak bear-beardute aitzaki bat noizbait euren baserriko burukomina aaztu, kalera joan eta elkarrekin tabernarik taberna ibilladitxo batzuk egiteko.

Ikastaro batzuk ere jarri nai ditugu an eta emen, baserriarrarekin ar-eman izateko, aiek dituzten arazo eta galderak entzun eta aal den neurrian erantzun.

—Zuk, M.I.B.A.z gainera, beste baserri elkarte batzuk ere ezagutzen dituzu. Bizkaiko beste biak eta au, jokabidez berdintsuak dira ala ez?

—Bai, irurak dira berdintsuenak, ala ere, M.I.B.A. eta Yurreko C.A.B.A. Biak industria girotik urbil daude. Karrantzakoa, ordea, nekazaritza giro garbigarria. An ez da industriaren kutsurik inondik ere.

—Noraino el daiteke kooperatiba bat nekazarien eskubideen aldeko lanean?

—Kooperatiba batek, berez, nekazariak dituen arazorik geienek erantzun diezake, baiña baserria bera dago mugatua. Oraindik ez dago erabakita baserri bakoitzak zertara jo bear duen: esnetara, aragitar, ortu aritara ala pifutara... Ez da ikusten bide argi bat. Orti sortzen da baserriaren etorkizuna illuntzea eta ezina.

—Esne, aragi eta pentsuen gorabeerean dago baserriar ganadu jabeen garaipena naiz ondamedia. Joko ontan, baserriarra ia beti gaitzaille izaten dela entzuten da. Zergatik? Baserriarrak ez aal du bere eskubidez baliatzeko aalmenik?

—Baserriarraren etorkizuna esne eta aragian dagoela esan genezake. Ala ere prezioa ere da emen arazorik larriena, baserriarrari kostaten zaiona baizik. Esnea, aragia naiz beste edozer atera aal izateko arek eraldi bear duena.

Prezioi begiratzuz, Europako Merkatuan sartuta daudenetako toki batzuetan emen baiño merkeagoak dira. Aiek gu baiño 50 edo 60 urte aurreratuago dabilta ganadu arloan. Erraztasun andia dute esne asko lortzeko, laguntza eta aurre-

rapen andiak dituztelako. Au dela eta guk baiño askoz ere merkeago jar dezake esnea. Beraz prezioaren gora-beerean ez dago arazoa, nekazariari berari kostaten zaionean baizik. Zer egiten dugu esnearen salneurriak 14 pezeta igozteaz, nekazariari 15 kostaten bazaio? Baserriarrari kostaten zaiona asko gutxitzea lortu bear da. Bestela esnea edo beste zerbait garestiago jartzeak baserriaren bizia luzatu bai egingo du, baiña arazoa konpondu ez.

—Nola ikusten duzu zuk Markina inguruko eta Bizkaiko nekazariaren etorkizuna?

—Oraingoz, illun. Ez daki nekazariak nola jokatu eta zer egin. Inork ez die ezer esaten. Nekazaritza ikasketak egin eta titulu bat dutenek, traje zaie gorbataz jastzen direnek eurek ere ez dakite zer egin bear den baserrian. Oraingo egiturak aldatzen ez badira, baserriaren azkena dator. Iraun bai egingo du zaarrak bizi diren bitartean, baiña besterik ez. Baserriak galdutako ez dira egingo; izukatu ez dira egingo mapatik. Baiña baserriaren etorkizuna baserriar bezala or bukatuko da. Arenak laster egingo du.

—Baserriar pifua sartu eta kalera dator jendea. Orrek orrela izan bear ote du baserriar geienak sartu arte ala presaren bat jarri bear ote zaio uolde orri?

—Ez, zerbait egin bear da baserriaren azkena etorri ez dadin. Zer? Leen ere ikutu dugu piska bat. Baserriaren etorkizuna, esnea, okela naiz beste edozer nekazariari aalbait gutxien kostata ateratzean dago. Ortarako egiturak aldatu bear dira. Oraingo neurritz ez dago ezer egiterik. Nola aldatu egiturak? Lur sail andiagoak ar, ganadua obeto aukera, esku lana bear-bearezkoa bakarrik utz, aal den guztia mekaniza. Orrek ez du esan nai besterik gabe eta itu-itsuan makinak erosten ekin bear dugunik. Makinak garestiak dira, eta baserriarentzat beste karga bat izan daitzke. Makinak erosterakoan kontuz jokatu bear dugu. Nekazariak ondo jakin bear du zertara jokatu bear duen. Baserriaren elburuak ondo erabakita egon bear dute. Ori egin ezik, baserriar gazteak pifua sartu eta kalera joko du. Orduan egiturak aldatzerik ez dago... eta aldamean dauden baserriarrak ere utzi egin bearko dute, eta kalera aldegin. Au, arazoa konpontzea ez baiña arazoari ies egitea litzateke.

—Baserriak industriaren laguntza bear du ala bakarrik konpondu bear du?

—Laguntza ori, ondo letorke baserriarentzat. Euskalerrian, gainera, baserria industriatik gertu, esku-eskura dago. Baiña zer gertatzen da? Etxe batetan, esaterako, lau seme badira eta bi kalean ezkondu, auen soldata kalean gelditzen da, eta gainera aste azkene-

tan baserrira joan eta andik patatak, arrautzak, sagarrak edo esnea eramatea ez da arritzekoa. Eta jenero aiei preziorik ere ez zaie jartzen... Ortik atera kontuak zenbat buru mantenei bear dituen baserriak. Orduan, baserriari ondo datorio industriaren laguntza? Bai, baiña industriak baserriari laguntzen dionean eta ez bestera.

—Baserriarrak ba aal dute kultura bidean jartzeko aukerarik?

—Orain arte ez du izan bear den bezala eskolatua izateko aukerarik. Leen esan dugunez, egiturak aldatzen badira, orduan nekazaria gauza asko ikasi bearrez aurkituko da. Baserriko aurrerapenak eta bizimoduak berak eskatuko dio jakitun egotea eta bere arloan zerbait espezializatua izatea.

—Ala ere nekazaria, esnea dela, ganadu jatekoa dela, guztiz lanpetuta dabil goizetik gauera. Orduan ez du astirik ez gogorik liburu bat artu eta irakurtzeko...

—Bai, zuk diozuna ere egia da. Baiña oraingoz ere badira ondo eraturtako taldeak. Talde auetan, onela jokatzen da gutxi gora beera: iru gazte elkartzun dira, esate baterako, baserri bat eramateko. Baserri ori, bai lurrez eta bai ganaduz, bear den neurrikoa da. Iruak bizi dira baserriak, baiña irurek ez dute ere batera egiten baserriko lana, txandaka baizik. Bien artean egiteko lana da.

Bien bitartean bestea ikasten, oporretan edo eta talderako onuragarri den beste zerbait egiten ari da. Urrengoa, onek, baserriko lana egingo du eta orrela aurrera doa aia. Orrelako zerbait asmatu bearko da nekazariak. ekonomia arloan naiz gizarte arloan aurreraturik egon daitzean.

—Laguntzarik ba aal du M.I.B.A.k goitik?

—Baserriari diruz laguntzeko badira erakunde batzuk. Oietatik laguntza andiak lor daitzke. Kortak egokitu, bideak edo obra berri batzuk egiteko. Ala ere diruz bakarrik laguntzea ez dela naikoa uste dut. Diru ori zertan erabili bear den adierazi bear litzateke. Dirua bearrezkoa da, baiña diruari etekiñik (errendimenturik) ateratzen ez bazaio, zertarako...?

—Orduan, diruz lagunduz batera, elburu batzuk eman nekazariari. Diru orrekin zertara jo bear duen adierazi. Ez dea?

—Bai, ori da. Eta goiko erakunde oiek dirua ematen dute... ematen dutenean eta or konpon! Eta leen esan duguna, gaur egun nekazariak ez daki zertara jokatu

bear duen. Orretan bideak argitzea izango litzateke goiko erakunde oiek eman dezaketen laguntzarik onena; eta gero atzetik dirurik badator, askoz ere obe.

—Kooperatiba ontan nola esku artzen dute bazkideek?

—Kooperatibaren ardatz bazkideak dira eta aalbait geien esku artu bear lukete. Orain ditugu baiño ar-eman andiagoak bear irateke. Eta orian saiatuko gara.

—Zenbat bazkide ditu orain M.I.B.A.k?

—Bosteun eta irurogeita iru bazkide. Arrasateko LANA kooperatiba ere bazkide da emen, geu bertan garen bezala. Aiek emendik eramaten dute pentsua. Guk, baserriko beste sail bat sortu genuen igaz, eta orian espezializatua den Arrasateko LANA-z konpontzen gara. Izan ere kooperatiba batetik bestera sal eta eros daiteke. Orrela, ganadu eta baso, bietara jokatu nai dugu piska bat. Baso arloan, gauza andirik ez dugu egin oraindik, baiña emendik aurrera ari oni gogotsuago eltzeako asmoa dugu.

—Ezagutzen aal duzu zuk nekazari biziartan egin den esperientzi berririk?

—Bai, batzuen entzutea badut. Esate baterako Nafarroako Oskoa errian gertatu dena. An erri guztia elkartu da eta danen artean kooperatiba bat sortu dute. Erri txiki bat da. Batasun ori lortu dute eta ondoren bezala, leen esan dugun egitura aldatzea gertatu da. Ori dela, uste dut, benetako bidea.

Beste esperientzi bat Landosten (Ajurias-en) izan da. Aseran gaizki ibili ziren, baiña piska-piskaka argia ikusten asita ziren. Gero, exbear bat izanda, irutik bi il ziren eta orain ez dakigu zertan gelditu den saio ori. Beste saio batzuk ere izan dira an eta emen, baiña orretan gelditu dira. Zerbait falta izan zaie.

—Orririk edo aldizkaririk ateratzen ote da baserriarentzako?

—Orain arte, orri bat ateratzen da illero. Ez da gauza andirik baiña... Irratiz ere baserri gaia noibeinka aztertzen da. Orain arte egiten dena ez da naikoa. Baserriarrak berak ez du egarrikeri agertzen. Gauza batzuk, berak eskatu bearko ditu. Ortarako dira egiten diren batzarreak. Ez alkarri begira egoteko...

—Jardun luzea izan dugu eta emen bukatzen dugu. Gerta bedi zuk esan duzun egitura aldatzea, eta betor baserriaren aurrerapen!

Luis Barayazarra

LURGINTZA

1.—NOIZ ETA ZERTARAKO SORTUA

—Orain dela 15 bat urte arkitzen dira —asmo eta gogoetetan behintzat— bere aztarrenak. Eta bere ekingta baserri guztietara zabaldu nahirik, Azpeitian kokatzen da.

—Baserriarren hazkundea billatu nahi du. Baserriarren osakizuna alegia. Gure gizarte moldean, baserriarrak atzetik datoz, noski, eta, horretaz konturaturik, LURGINTZA hutsune hori betetzera datorrigu. Asmo hoiak gogoan horretarako balio dezateken zerbitzuak ipiñi nahi litzuke.

2.—ZER EGITEN DUEN

—Bi langintza era daramatza bereziki: a) teknika laguntza eta orientazio lana; b) erakusketa.

● lehendabiziko zerbitzu horrentzat, zenbait bitarteko ditu: gestori lana; kontu eramate eta baserriko ekonomi zuzendaritza; ganaderitza, pifua eta beste egurrei, baserriko zernahi explotaziori bere sailletan dagokiena; lur-ganaderitzan besteen esperientzi eta asmakizunak eskuratzea; gure errealtatearen ikasketak; eta abar.

● erakusketari buruz berriz, urtero, negu aldean bereziki, nekazari helduen eskola. Baserriko lana utzi gabe; ballaraka, baserriar ahal den urrena eskola eramanez. Baserriarra bere langintzan eskolatzea ez ezik, giza mailan ere gehitzea helburu nagusia delarik.

3.—ETA AMETSAK?

Haundiak eta ugariak noski. Baserriarrak sortua delako, baserriarrarena izatea batez ere.

Baserriarintzan lanean ari diren beste erakundeekin batera, nekazaritza beste gizarte sailen parera jasotzea. Hau da, ez jabetasunez bakarrik, ez diru hutsez alegia; baizik eta nortasunez, giza legeaz batez ere, beste edozeinekin berdintzera irixtea gute baserriarra.

B. Z.

ZABALEGI NEKAZARI ESKOLA

Zabalegi Eskolaren hasera, borondate on eta giro baten ondorena da.

Gipuzkoako nekazaritzak arazo asko eta astunak zituen; nagusia, preparazio egoki baten beharra, langintza hontan ihar-dun behar dutenentzat. Garai berriek teknika berriak eskatzen dituzte, eta era berriok preparazio berezia berezia eskatzen zuten. Nekazari eskola baten beharra garbi azaltzen zen, eta behar honi erantzuteko, pertsona batzuk elkartu ziren, eta S.A. bat eginaz baserri bat erosi zuten, han eskola bat eraikitzeke.

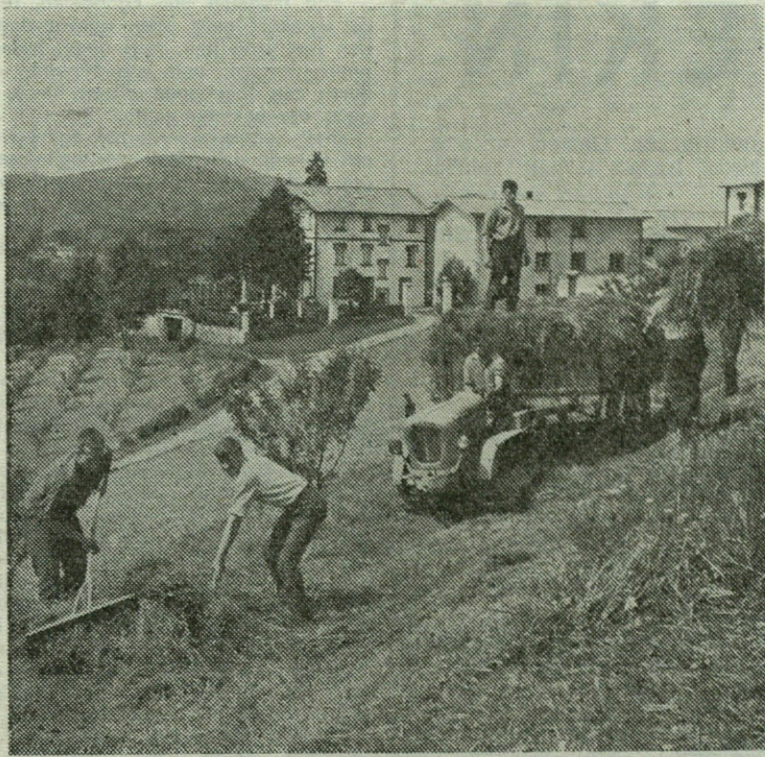
Diru estutasun handia aurkitu zuten ordea, eta diru erantzunkizun eta jabetasuna Aurrezki Kutxa Muzipalak bere esku hartu zituen, eta Zabalegi eskola, bere ardurapean hartu zuen ofizialki. Patronatu eran zuzendu zuten eskola.

Ikasleak eskolan bizi dira; ostiralean beren etxetara joaten dira, berriz astelehenean eskolara bihurtzeko.

Lehenengo urteetan jende handia etorri bazen ere, gero 14-15 urtetako neska-mutilek osatzen dute eskola hau. Bi urtetan egoten dira ikasleak eskolan.

Gogoan izan behar dugu ordea, baserri inguruetan dauden Lehenengo Mailako Eskolak ez daudela lan hori egiteko preparatuak, batez ere hizkuntzagatik. Kontuan izan gero, gure herriak maixuak eraldunak izan direla eta gure hizkuntza eta euskal usaia duen guztiauren aurkakoak gehienak... Jakintza mailan moztasun izugarria nabaritzen da gure giro hontan.

Teorizko jakintza, praktikaz osatzen da; alderdi honi garrantzi handia eman zitzaion lehen urteetan. Geroztik, ordea, esko-

lako arduradunak beste egokiera bat ematen saiatu zaizkio eskolari. Ikasleen heziketa osoari garrantzi handiagoa ematen, alegia.

Gure baserriak duen eragotpenik haundiena, jakintza alde-tik ondo jantzitako pertsonen falta da. Lanerako teknikak eza-gutzea beharrezkoa izango da, baina are eta beharrezkoagoa da, teknika hoiak zergatik eta zertarako diren aztertzeke gai izan eta beste teknika berri batzuk sortzen direnean, hauek jasotzeko moduan hezitzea.

Bide hontatik zuzendu da azken urte hauetan eskola honen

heziketa, kultura gaiei garrantzi handiagoa emanaz. Orain ordea, beste haize klase batzuk jabetu dira eta azken urte hauetan egin den esperientzia bartzertua izan da. Laborantza eta ganadu ikasketa praktikotara jozteak erabaki dute bertako agintariak; hain zuzen ere Patronatukoak.

Bainan baserriak eta baserri-tarrak beste lantegi eta jendearen mailara iritxi behar badu, kulturaren bidez iritxiko da eta ez lanerako egokiera pixka bat gehiago hartu duelako.

P. AGIRRE

GURELESA

—Noiz sortua da?

—1958garren urtean.

—Zeinek edo zerk eraginda?

—100.000 bizilagunetik gora ziztuzten ziudadetan esne zentrala jarri behar zela agindu zuen gobernuak. Ori delata, Donostiako aium-tamenduak konkusora atera zuen, ea zeinek egin zentral ori. Orduan alde batetik letxeroak eta bestetik baserriarrak mugitu ziren, eta azkenik, bi alderdiak elkartuz sortu zen GURELESA.

—Gaur zenbat baserrietako esne biltzen du?

—Gipuzkoan 1.200 baserrietakoa; Nafarroan 800etako; eta orain Karrantza eta Santander aldean beste 500 batena.

—Oietatik zenbat dira sozio?

—Gipuzkoa eta Nafarroan ia denak. Tarteetan 200 bat izango dira bazkide egin ez direnak. Karrantza aldean ez da soziorik.

—Egunean zenbat esne biltzen da?

—Urtearen buruan, batzuetan, 130.000 litro egunean, eta gainera, beste 35.000 litro eguneko Frantziatik ekarri dira.

—Zenbat esne ateratzen du baserriar bakoitzak?

—Egunean 38 litro batzuetan.

Urte guztian

5.000 litrotik behera	676 baserri-tarrek
5.000 tik 10.000 arte	529 "
10.000 tik 15.000 arte	697 "
15.000 tik 20.000 arte	632 "
20.000 tik gora	866 "

—Gero eta esne gehiago ala gutxiago biltzen da?

—Gipuzkoan gero eta gutxiago; Nafarroan or nuntz eusten diote eta Karrantza aldean, gero eta gehiago ari gora biltzen.

—Zergatik?

—Gipuzkoan industria aunditzen eta zabaltzen ari da, eta baserrietako lurrik obanak, fabrikak eta etxeak egiteko saldu dira; eta esnearen prezioa baxua delako. Nafarroako Ultzama eta Anue balle-ratan, ganadu talde aundiak dituzte, eta badiudi, an errezago sortzen dutela esnea.

—Urtean zenbat soziok ematen dute baxa?

—Azken urteetan 40 batek urtero; ganaduak kendu dituztelako, ia denak.

—Esnea zenbat pagatzen dute?

—Oraingo prezioak aukeratu dira:

10 peza prezio ofiziala.

0,50 «precio colchón» delakoa.

Ortaz gainera % 3,1 grasaz pasatzen direnei, gradu bakoitzeko 0,085 peza ordaintzen zaie litroko.

—Nun saltzen dute?

—Esne pasterizatua Donostian eta emendik Iruña bitarteko erri-tan; esterilizatua berriz peninsula guztian eta Balears eta Canaria-setan ere bai.

—Prezioak?

—Esne pasterizatuaren prezioak «Presidencia de Gobierno» delako organismoak jartzen ditu. Eta ain zuzen, emen dira, bai baserriarrei pagatzeko eta publikoari saltzeko, preziorik baxuenak; nahiz eta Donostian jendearen bizimailla Españiako altuenetako bat izango den. Esne esterilizatuak berriz, tope bat dauka «Precios Autorizados» deritzaiena, eta orren barruan bestekin konpetentzia saltzen da.

—Ortaz gainera zer dauka GURELESA baserriarrentzat?

—Pentsu fabrika Murginduetan. Andik saltzen die, ahal den moduenean, beren ganaduentzat pentsua.

IPAR EUSKAL HERRIKO LABORANTZA

Frantziako grebak direla eta ez dugu J. L. Davant eta R. Kanblong-en ianik hartzerik izan. M. Mendiburuk «Zabal»-en argitaratu lan bati heldu diegu ipar aldeko laborantzaren berri ematearren.

ETXALDEEN HEINA EREMU LANDUEN ARABERA

Lur-eremu gehienak % 75, hamar eta berrogei ta hamar hektarako etxalden eskuetan dira. Beste eskualdetan gertatzen dena.

—*Itsas-hegia*: Itsas hegian ditugu etxalde ttipienak, eremuz. Erraiten ahal dugu itsas hegia ez dela gehiago osoki baserriar eskualde bat, ezen hirigintzak gero ta gehiago lur eremu ari baitu bereganatzen. Alde batetik. Eta besterik etxe zaharren erosleak eta etxe berrien egileak gero ta gehiago baitira.

Beraz, lur eremuen mailan, aintz eremu kanpotiarrek erosten ari dituzte beren «villa»-en egiteko. Ondorioz, laborariak ez ditzazkete lur horiek.

Eta ahantzi behar ez duguna, hiriak bere bil-indarra edo atrakzio nea gero ta gehiago sartzen ari du baserriarren baitan. Hauek nahiago dute hirian lan egin eta etxaldea ahal bezala segitu. Lurrak sobera kario izana gatik, ezin dira etxaldeak haunditu. Lurren prezioen goratzea espekulazioa goraxago erran dugunaren ondorio delarik.

Laborantzan gelditzen direnek, badute nahiko lan etxaldearen aurre-eramaite, zeren eta lur-galtze eta lurren prezio-goratze horietaz bestalde, kanpotiarren eta bereziki udatiarren gatik, sekulako trabak baituzte, hala nola zerritegi, aratxetegi eta bazka-zilon egiteko, «environnement» edo ingurumen delako hori zaindu behar baita! Dirudunen abantailan eta laborarien kaltetatu bistan da!

Erran behar dugu baserriar zenbait baratzegintzari lotu dela, ohiko lanak guti edo aski jarraikiz.

—*Euskal-Ezkanda*: hau arras baserriar eskualde bat dugu oraino. Hemen ez dugu hainbeste konkurrentziarik kanpotiarren ganik, lurraren mailan. Gelditzen diren etxaldeak husten direnez haunditzen ari dira.

Ipar-Euskal-Herrian badira orotara 1536 etxalde ehun hektaraz go-tikoak.

1955-1970-a BITARTEAN HUSTU DIREN ETXALDEAK

Urtero 2,04 etxalde, lur-eremu guzietatik hustu dira.

Hamabost urtez 3.529 etxalde hustu dira: % 26,19!

Itsas hegia eta Aturi behera dira gehienik husten ari diren eskualdeak: % 3,04 eta 2,71!

Euskal mendiak eta euskal ezkandak urtero % 1,36-ez eta 1,08-ez husten ari dira. Baina erran dezakegu Baxenafarroa eta Zuberoa 1955-a gabe hustuak zirela parterik haundienak.

Etxalde huste horien ondorioz milaka dira gazteak Euskal-Herri-tik urrun joan behar izan dutenak, tokian berean ez dutelakotz lanbiderik atzeman. Eta errealtate hau zorigaitzez egun ere oraino bizi-bizirik dago.

LURRA ZERTARAKO BALIATUA DEN LABORANTZAN

Hona zer gisatara baliatzen duten laborariak beren lurra ipar aldean. Lehenengo mendetan bezala, euskaldun laborariak hazkuntzariak dira oroz gainetik. Ardi, behi, zerri hazkuntza egiten dutenak gehienik.

Eremu gehienak bazka-leku dira: % 70 eta diru-sartzeak 80-90 hazkuntzatik heldu dira.

Aturi behean da egiten artorik gehiena oraino.

Baratzekariak berriz itsas hegian, eta doi bat Bitinan eta Arrozan.

ETXALDEEN BANAKETA NAGUSIEN ADINAREN ARABERA

Ipar Euskal-Herriko etxaldetan 858 gazte, hogeitaz hamabost urtez petikoak, ditugu egiazki etxalden gidari. Hauetarik zenbait beren etxaldearen jabe dira.

Itsas-hegiko etxaldeak nagusiak arras zaharrak dira. Etxaldeak ttipi-ago eta nagusiak zaharrago.

Ipar alde osoan, bana basteratuz, 35 eta 54 urte bitarte hortan sartzen dira, (etxaldetako nagusien adina).

Ehunetik 7,90-ek, 35 urtez petik dute beren adina.

Ehunetik 35, 42-k 35 eta 49 urte bitartean.

Ehunetik 19,08-k, 65 urtez goiti.

Gauzak diren bezala utziz, gutienez ehunetik hamabi etxalde hustu-ko dira oraino, hamar urte barne ipar Euskal-Herrian eta bereziki itsas hegian ta aturi behean.

Erran behar da ere, hustuko diren etxalde gehienak laborantzarentzat galdutak izanen direla, etxegintzarako baliatuak izanen baitira.

AZKEN SOLAS

—Etxalde ttikiak eta laborari nagusietan zaharrenak itsas hegian ditugu.

—Euskal mendiak hustuak dira, bereziki Atarratzeko eta Baigorriako mendiak.

—Neurri batean, euskal ezkandak ere husten ari dira, baina oraino eskualde hori dugu pizkorrena.

—Aturi behean, etxalde haundiak ditugu, baina gazte guti gelditzen da laborantzan.

Piskanaka jendea Euskal Herri barnetik itsas-hegira heldu da gero ta gehiago eta hor kokatzen ari da. Hor baitira aurkitzen ipar aldeko lan-tegi bakarretan gehienak eta hor baita ere aurkitzen baserrian ez beza-lako bizi bat.

Hein bat nonbre haundian diren lekuan, hala nola Donapaleko eskualdean, ez dute baserriarrek laborantza hain errezki uzten. Laboran-tza errezki uzten duten baserriarrek mendi aldean aurkitzen dira. Bai-nan hemen ere izanen bide da noizbait geldiune bat.

Itxurari fidatuz, pentsatzen ahal da lantegiak etxaldeak xutik atxi-kitzen ahal dituztela. Baina luzarora behatuz, ez da deus okerragorik. Hirian langi le direnek alabainan, hiriko abantailak nahi baitituzte. Hala rola larunbat-igandetako lan-arte, eta urteko lanarteak edo konjeak. Ba-serriar delarik hori maiz ezin dena da. Bide hori hartuz geroz, base-ria utziko dute. Kasu hori gertatzen da bereziki gaztetan.

Euskal baserriarrek badute traba aintz gairidituri eta beste aintz gairiditzen ari dituztenak. Baina egun nehoiz ez bezala, bidekurutz ba-tean aurkitzen dira. Herri bakoitzak beharrezko duen animazio edo bizi-berri horren ukaitean edo ez ukaitean. Eta bizi-berri horrek beren garrik sortu behar nahi baldin badugu herritarrena eta herriarena izan dadin,

M. U.

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Del honi jarraituz bazatez zure erlojua KANARIAS b/rtan balio merkeago erosiko duzu

Matxin Ama, 1

ONDARRAI

TXOMIN OTAMENDIREKIN

Txomin Otamendi Arrasateko LANA Baserri-Kooperatibaren Zuzendaria da. Gaztea, azkarra, ekintzailea. Baserri eta nekazaritzaren iraupen-borroka beregan bizi duena. Badaki zer bait, hainbat aldiz goraldutako euskal baserri zaharrez.

Hiru urte dira ezagutu nuela eta beti izaten naiz kontentu gizon honekin hitzegiteko. Beti ikasten dut zer bait Txominengandik. Baserritarra naiz, nere gurasoak baserrian bizi dira, eta ez dut uste, izaeraz behintzat, sekula kaletar bihurtuko naizenik.

Galdera zehatzak egin nahi dizkiot oraingoan.

Hara, Txomin:

—Zein baserri jarraituko da aurrera?

—Hiru baserri mota sortzen ari direla gure artean, garbi ikusten da.

Batzuek, baserri bezala, badute etorkizunik. Gaur baserri hortan lan egiten dutenak beragandik ateratzen dute ogi bide osoa, eta aurrera ere era hortan jarraituko dira.

Fabrikan lan egiten duten baserritarrak ditugu besteak. Baserritar hauen ekonomia oinarria, fabrika ateratzen duten saria da; baserria erabiltzen dute bizi? leku bezala; bertan sortzen dituzten produktuak fabrikako sarien konplementu dira.

Hirugarren baserri motari berriz «Marginalak edo baztertuak» dei geniezaieke. Hauek, gaur ezer gutxi egiten dute, eta bihar gutxiago. Baina, egoera batek eraginda, bertan jarraitu beharrean dira, adinez aurreratuak direlako eta beste ogi bide hoberik ezin topatu dutelako batipat.

—Zer nolakoa izango da baserria, eta baserri bezala etorkizunik duen explotazioa?

Barazkietara batzuek eta ganaderitzara gehienek joaz, etorkizunik izango dute. Azken hauek, lehen dabilz bete beharko duten kondizioa, sail handiak, berenak edo besterenak, erabiltzea izango da, ganaduak erraz eta merke mantentzeko.

Bestalde, baserri bakoitzean, bi langile izan daitezela. Ipar Euskal Herrian ikusterik izan dugun bezala, baserritar aurrerakoenak, horrela daude antolatuta, baserritar bakoitzak askatasuna izan dezan. Zer esanik ez, hauetako bat behintzat enpresa-jakintzaz osatua behar duela izan.

Zenbat sail behar den esatea ez da lan erraza, izan ere, lur batzuetatik besteetara alderdi handia dago, eta, bestalde, beharrik gehituz joango dira urtetik urtera.

Gaur gaurkoz bi langile dituen baserriak 40 esne behi erabiltzeko modurik izan behar luke.

—Pinuaz ala zelaiak ateratzen zaio etekin gehiago baserriari?

Azken urteotan, pinuak konpetentzi gogorra egin dio ganaderitzari; lur asko ikusten da, zelaitarako onak, pinuz aldatuta.

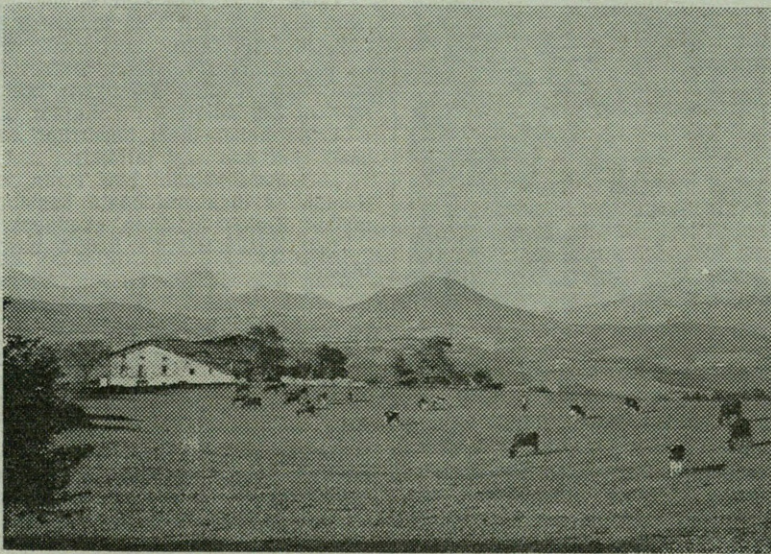
Baserria utzi eta pinua aldatzea soluzio erraza da, nahiz ekonomikoena ez beti izan. Bestalde, ganaderitza ez da behar bezala organizatuta, eta, ez du ahalmenik izan, libre gelditzen ziren terreno hoiak jabetzeko.

Gure ustez, «proteina» sortzea «celulosa» sortzea baino, erentableagoa dateke. Lehenxeago edo geroxeago balantzak alderdi hortaraino egingo du, eta proteina sor daiten terrenoetan ez da pinurik aldatuko.

—Organizazioa aipatzen duzu. Baserritarren elkarteak beharrezkoak ikusten ahal dituzu? Nola-koak behar lukete izan?

—Ekonomi alorra nahiko zaila da, baserritar batek soilki erantzuteko; gure baserriak baino enpresa handiagoak ere arazoak dituzte bakar-bakarka jokatzeke eta «fusioa» modan dagoen hitza da, enpresa industrialean artean.

Gure baserri txikiak, nola ez dute ba beharrezko izango organizazio baten barruan egotea?

Gure ustetan organizazio hoiak kooperatibaren forma izan behar dute; hori diogunean ez diogu ezer berririk, Europako herri aurreratuak ditugu horretan ere eredu edo exemplu.

Gai honetan ere ez dugu bizkorregi jokatu; baserritar gehienek nahiz kooperatibaren batetan bazkide izan, ez dute harreman esturik beren kooperatibarekin; diburziatuta bizi direla esan dauteke; alkar hizketaren falta nabaritzen da.

Nork du errua? Esan dezagun denon artean zatitua egongo dela.

—Zer da gaur «Lana»-ren eginkizuna eta zer nahi du etorkizuneko?

—Gaur, baserriaren aldakuntzan ardatz izan, eta bihar, bere gidari.

Badu «LANA»-k zer egin, izango du zer egin eta badugu eta izango dugu «LANA»-ren beharra.

ABEL MUNIATEGI

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELÉFONO 224440

Onen agentziak erri aurretan dituzu:

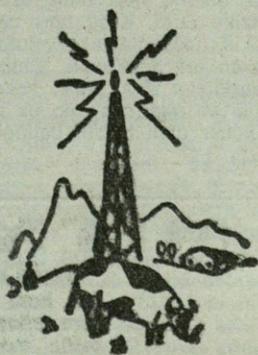
Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andesilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Eneritz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andesilla y Noain-Berriain.

Donosti-Curreerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Bela Zuloak
Erosi edo berritzeko diru aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan etorriak

Baserriaren alde

BASERRIA LARRI

Ene langela edo egongela, telebista aurrean dudalarik, hainbat aldirak dirakurt gaur egun modan dagoen hitz hau: baserria, geure-geurean den instituzio hau, larri dago. Irakurtzen dudaneko hauxe galdetzen diot neure buruari: egia ote? Posible ote? Nik nuen zalantza hau, egia bihurtu zen lehengoan elizan hauxe entzun nuenean: gure baserria larri dago eta sakonki gainera.

Hau honela delarik zer egin? Dagoen bezala utz. Zerbait egin? Uste dut bakarki ezin dela ezer egin eta egitekotan ere oso gutti. Horregatik ene izeko-osaba batzuen etxera abiatu nintzen, gure aintzinakoak baserritarrak bait ziren. Ukan ere denok dugu senideartekoren bat baserrian.

Zoriontsuenetarikoa izan behar dut, jende gaztea eta gogorra duen ene sendiarekin aurkitzen bait naiz. Gorputzez indartsuak eta adimenez seguru dirudite.

Eguna ere aproposa da. Hotz da. Edurra ari du. Goiak zuri eta beheak berde-zuri. Baina ez nintzen konturatzen baserriaren larri aldiaz ari nintzela. Elkar hizketa hasi aurretik ez zen larri aldi hori inondik ikusten. Dena ondo zegoela zirudien.

Ni heldu naizeneko, goizeko lanak bukatuak dira. Ordu asko daramatzate zutik. Bazter guztiak erakusten dizkidate pozik eta umilki baina ziurki hitz eginez, eta halako batetan... goazen bazkaltzera.

Jan genuen eta ederki gainera. Zer jan genuen? Hirietakoei eta antinaturala den zibilizazio hontakoei jatea debekatzen digutena. Ulertu dugu. Baina bazkaria naturala izan bazen ere, zer ez mahai inguruan egin zer elkar hizketa, zahar gazteek barne-barnekoak zituzten gaiak erabili, az, haik euskaldun baserritarrak baitira.

Bai, hemen neureganatu dut baserriaren larritasuna. Hemen gozatu dut gure kultura. Hemen bilatu dut gure sustraia. Lehen irakurri nituen artikuloak eta entzun nuen sermoiak baserriko problematikaz iratzarri ninduten, baina iratzarri bakarrik. Eskerrik asko haiei, baina gaur gure eraz, euskaldun bezala, sakondu dut problematika hori.

Zein zen gure problema? gaur mundu guztiak bere gain jasaten duena: ekonomikoa? Denek, kazetek, aldizkariak, sermoiek, era batera edo bestera, hontaz hitzegiten zuten.

Hontaz hasi ginen gu ere elkar hizketa hartan. Nik aldizkariak zatiak ateratzen nituen ene hitzei indar gehiago eman nahiaz, baina laister konturatu nintzen ez zutela baliorik. Ez ziren hain konforme ene aurrean. Horregatik esan nien: ez harritu ene aurrean. Neure barrurako egiten ditudan galdera batzuen erantzunak nahi nituzke jaso zuengandik.

Honela hasi nintzen: Aspaldi honetan denak ari dira baserriaren problemaz. Denek esaten digute gauza bera: ez da errentablea baserria inbertitzea, beraz problema ekonomikoa da. Batzuek lurra gutti dela, aintz zatiketa eta lagatzen diren baserriak ez direla aprobetxatzen esaten digute. Beste batzuen ustez baserriaren egoera pinuaren erruz da. Argi eta bideetan ez inbertitzeak, bakarka baizik, baserria desanimoa dakarrela uste dute beste batzuek. Batzuek ganadu ona ekarteko diru gutti sartzen dela uste dute. Beste batzuek garage, denda, barrak, industriak, baserriaren makaltzeaz gogortu direla uste dute.

Badaude, Bankuak baserrietatik dirua atera eta ez inbertitu, esaten dutenak ere. Eta Bankuen artean Kutxak direla errudun uste dute.

Gizontasunaz ere hitzegi digute: kultura, ikastolak, prezio-gorakadak. Askok, oso lasai, baserritarren norberekeria dela errudun dio.

Orain dakust jende jakintsuarekin ari naizela hizketan. Gazteek asko dirakurtela eta ez irakurri bakarrik, baita ulertu eta interpretatu ere. Zaharren eta gazteen artean diren ezberdintasunak argi daude baina funtsean bat dira:

«Ezin uka dezakegu baserriaren ekonomi problema hori, ezta azaldu dizkiguzun puntu horik ere. Baina ez dugu uste ekonomi problema denik bakar-bakarrik. Gure baserriaren problema ez da ekonomia ena instituzioarena baizik. Baserria hil zorian dago, gu hil zorian baikaude. Gure kultura hil zorian egon da. Gure ustez kultura problema da. Gu jakitunak izan gara. Guk kultura bat bizi izan dugu. Kultura, barnean dagoen zer baita da eta agertzerakoan, legez, instituzioz eta elkar hizketaz egiten da. Geure geurea den instituzio hori aintzinako instituzioetan datza. Gaurkoa ez da geurea «borreguismo» batetan erori baikara.

Gure ustetan gure Herriaren barnean iraun dezake oraindik baserriak. Onuratsua litzateke ulertuko baliguteke. Problema konponduko ziren eta ederki gainera. Ez dugu ukatzen mundu guzian dagoela baserria jota.

Maiz esaten ez den gauza bat esatea nahi dugu: ezin dugu gure problemarik soluzionatu, ez dugu osoan parte hartetik, ukatzera garazte, gure kultura galtzen ari zaizkigu.

Irakur zenezake nola konpontzen genituen gure arazoak: hermandadeak, lur komunak eliz portikoetan, batzar irekietan, arazo bakoitzei bere irtenbidea bilatuz.

Markatu dizkiguzun problemaz, gutti esan dezaizuke, baina gure ustetan soluzio bakarra hauxe da: gure kulturaren indartze bat, Euskal Herriaren indartze bat beraz, balego ikusiko zenuke nola konponduko genituzkeen arazo guztiak. Hau gertatzen ez den bitartean ez da soluziorik izanen. Krisiak ez digu ezer esango, soluzio gabeko problema ez baitira gezurra eta engainua basterik.

Konturatu gabe pasa zitzaizkigun orduak. Mahaitik jeiki ginen eta ni hirira abiatu nintzen. Haik han gelditu ziren Herriaz eta baserriaz pentsatzen. Nik ere hontaz pentsatuko nuen: Krisisa bai, baina ez ekonomikoa bakarrik, Herri baten krisisa baizik.

Hona hemen Herri bat eta lur bat maitatzen dutenentzat puntu batzuk.

AUZO-LANEAN

BOUTIQUE

Gazteen, Boutique

31 agosto, 5

Urrutizkifia: 41 18 75

— DONOSTIA —

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen enmasteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukaldarako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeke aukerako

SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR

ESKORIATZA (Gipuzkoa)

baxtan

BERTSOLARIAK

Azaroaren 17-an Donostian egun gogoangarri bat iraganik bozkarioz beterik etxeratu ginen. Bertsolari zaharren omenez eginikako gorasareak oroitzen edo bat utzi dauku eta antolatzaileek goresmenak merexi dute. Gure bertsolari zahar hoiak jendearen aurrean erakutsi dute oraindik bertsoetan aritzeko kapable direla eta sasoiare ere etzaitela falta. Nafartarra naizen aldetik eta gure lurraldeko bertsolari zaharren izenean eskerrik berroenak eta milaka goraintzi besarkada maitekor batekin Anoeta betetzen zuten bertsozale guzietan. Gure zaharrek gogoan izanen dute egun zorintsu hori eta omenaldi horren oroitza ere beren bihotzetan sarturik hil artaraino etzaiten zuntzuko. Zeruko Argian ongi aski agertu dituzte egun hortako xehetasun guztiak eta bai Mutiozabal adiskideak ere bertso zenbaiten berri eta hoiak ekarri duten ondorioaren azterketa jakinagari bat egin egi garbiak agertuaz.

DANTZARIAK

San Frantzisko egunean Abenduaren 3-an ospatu da Iruñea laugarren dantzari eguna. Aurtengoarekin laugarren aldian dute festa hori egiten dutela. Arizkun-go dantzariak ere nafar dantzarien biltzar hortara deituak izan dira eta bertze gainerako dantzari taldeekin batera hor ari izanak dira. Eguna gisa honetan joan zen: Goizean lehenik Meza eta ondoren dantzari-talde guztiak Iruñeko zenbait karriketan ibilaldia egin ondoren «Gazteluko Enparantza» dantza saioa talde bakotzak berena erakutsiaz. Arratsaldeko zazpitan «Labrit» pilota lekuan ospatu zen dantzarien festa haundia, bederatzi dantzari-talde ari izanak direlarik. Hoiaren artean gaituen, Arizkun, Lizarra, Otxagi, Tafalla, eta Iruñeko borts talde: Anaitasuna, Iruñea-Talde, Muttiko, Oberena eta Udaletxeak. Baita ere aritu ziren Oberenako txistulariak eta Iruñeko gaiteroak. «Labrit» gaineraino bete bete. Dantzari-talde guztiak saio bana egin zuten. Gure baztandar dantzariak «Soka-Dantza» erakutsi zuten, orai hirurogei urte dantzatzeko gisera, herriko festetan eta inautetan egiten zen bezala, «Danbolin Nausi» eta «Danbolin-Etxe koandre»-kin eta bai «Botilleroak» ere. Gure dantzak arrakasta haundia ukan zuten eta hala ikuslariek ere beren bozkarioa agertu zuten baztandarren ohoretan esku-zarta eta txalo beroak joaz. Baztandarrak bezala Otxagi eta Lizarrakoek ere beren sor-lekuko dantzak erakutsi zizkiguten. Dantzari-talde guztiak ekinaldia gustagarria izandu zen eta txaloak ere ugari.

Orai hilabete honen 22-an Bergara-ko herrian ospatu beharra dute Dantzari Eguna eta bertzeen artean gure baztandar dantzariak ere hor ariko zaizkigu gure eskualdeko dantza zaharrak erakutsiko dituztela. Eguraldi ederra, sasoi eta arrakasta haundia opa diegu.

M. IZETA

markina

BI HITZALDI

Merzedeko eliz-ikastetxean blak. Erderaz bata, euskaraz bestea. Estatuarenak ez diren ikastetxeak, legeak direla-ta, zein larri aurkitzen diren, eta iraun ahal izan dagien gurasoen lan egin-beharra azaldu zituen, zehatz eta taxuz azaldu ere, Laibarra FEReko idazkari jesulagun gazteak. Tamalez, entzuleentzat, erabili eban hizkera, euskara ez izanez gainera, erdera jasoeigtxoa izan ei zen. Baiña, ulertu zen neurrian, pentsatu eragin ere bai, antza.

Beste hitzaldia, Ierro honeek idaztean, emon barik dago oraindiño. Gaia eta hizlaria ez dira edozelangoak behintzat: «Kultura eta hizkuntza» eta Juan Mari Torrealai. Entzuleak ere gaiari eta hizlari dagokien bestekoak izango ete

dira? Horrela izatekotan, beste hitzaldi batzuk eratzeko asmoa dago, loak hartu orduko.

UDALETXEKOAK

Hileroko azken batzarrean gai asko aipatu eta erabili zen.

Gure inguruetan eraikitzeke diren nuklear-zentralak ez direla onartzen adierazoko dauan idazki bat behar den tokira bialtzea erabagi zen.

Gure itauna: izango ete dabe horrek eta horrelakoek indarrak? Ala, diruak irabaziko oraingo honetan ere?

Beste gai bat Bolibarko argi-indarrarena izan zen. Bolibarrek Markinak bat egin ebanean, Markina auzona (?) barriko argi indarra ba-

rriztatza behartu zela gogoratu zen batzarrean. Batzorde bat izentatu zen behar zirenak egiteko. Noizko argi barri hori?

«Partido abierto» delakoa izentatuz gero, aukera eta erraztasun handiagoak izaten dira osagille-medikuntza arloan. Izentatze hori lortu nahiaz dihardue Markina eta Etxebarri, baiña, hor ba, behar diren baiña hamabost bizi-lagun gutxiago ditue bien artean. Ez al da luzarorako izanog!

GABON-IPUIN SARIKETA

Iaz lege, aurtan ere KILI-KILI taldeak gabon-ipuin eta idazlan sariketa eratu dau, eta badakigu jakin ere ume batzuek zintzo diharduela sariketarako lanak egiten.

Hona hemen atara daben orri baten agertzen denez, jarri diren baldintza batzuk: 1. Lanak euskaraz idatziak izango dira. 2. Nork berak asmatuak edo norbaiti entzundakoak; ipuin-liburuetan datozenak ez dira onartuko. 3. Markina eta inguruetak ume eta gaztetxoak sar daitezke sariketa honetan...

Zortzi urtetik hamasei urterarte-koak sartzen dira, hiru taldeetan bananduta. Erabil daitezkeen gai batzuk aipatu ondoren, gurasoei egiten deuse dei kili-kilitarrek, seme-alabak sariketara bultzatu da giez.

BASERRITARREN EGUNA

Bizkaiko Aurrezki-kutxak, Markina Udaletxeak eta MIBA koope-

ratibak eratu dabe egun hau, abenduaren amalauerao.

Hiru txapelketa izango dira: Lehenengo, ortuari, hegazti, koneju eta bestelako abere txikiak; bigarrena, ortugintza eta igali txapelketa; eta hirugarrena, ganaderitzarena. Ez dabe edonongoek parte hartu ahal izango izentatutako txapelketetan, herri honeetakoak baiño: Amoroto, Arbazegi, Berriatu, Etxebarri, Ermua, Gizaburuaga, Lekeitio, Mallabi, Markina, Mendexa, Murelaga eta Ondarrua.

Euskal-liburu eta aldiakariak salgai ipinteko asmoa ere bada. «Zeruko Argia» hau erakustera ez ete datorkiguz ba?

J.V.G.

Erregiak 6 bizitza dakarte

ZOZKETA 6 BIZITZA

Eguberriko zozketa onan, Noiznaiko, Bizitzako, Erbesteratuen eta Aldijakifeko kartillak sartuko dira.

Abendua'ren 31 arte jartzen diran mila pezeta bakoitzako txartel

bat jasoko du, eta baita leenago jarrita dauzkan 5.000 pezeta bakoitzako ere. Baiña gutxienez mila pezeta jarri bearko ditu.

ABENDUA'REN 31 ARTE

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

ataun

Askotan jakiten al dugu zer nahi dugun? Badakigu danok pentsakera berdinekoak ezin gindezkeela izan. Badakigu gutti gora-behera arazo batzuen eta berdinaren aurrean aurkitzen garela, batzuek gehiago ikusten dute, besteak guttiago. Arazo baten aurrean ikuspegi ez berdina daude. Batzuentzat arazo edo prolema ez den lekuan, beste batzuentzat nahiko buru-hauste izan ohi da bestetik. Gure ikuspegiak ez direlata ezin ginezake, beren bidea oraindik gehiago izurrratu. Okerrena da askotan eta gehienetan oztopo hauek alde batek bakarrik etortzen direla, lehen-goak gutti baziren bezala. Hemen azaltzen da ikasbide jator baten iturria, ERRESPETOA, izen honek oraindik zerbait esan nahi badu behintzat.

Herrigintzan elkar errespetatzen ez bagara, lehen baino kate handiagoz loturik aurki gindezke, ta itxura denez ez dakit bide hori gehiegi ez ote zaion, jarraitzen edo erortzen ari garen.

Aurrekoan esaten zen zaharreki-ko omenaldi hura, ospatu zen eta jendea uste baino gehiago joan gainera... Berriz ere gertatuko dira gertatzen direnak...

Gazteok askotan txorakeria asko egin ohi dugu, eta gehienetan ez-jakintasunaz. Ez da nahikoa bat eta beste egitea, zergatik egiten den jakin behar da lehenik, bestela ekinza hutsean eror daiteke. Gauzen berririk bai al da? Ezer irakurtzen al dugu? Bada, egun bat-eko berotasuna edozeinek ukan dezake, baina hemen egunerokoak falta egiten digu.

MAKOTA

herrera

MAISUAK GARAILE

Orain dlea zenbait aste Don Bosco eta Juan XXIII ikastetxetako maiuak huelgan izanak dira. Ikasle batzuk (edo gehienak) pozik izan ziren, espero ez zituzten bar-kazioak izanik; ez horrela irakasleak, ez bai omen zioten gogo-enez lanari utzi. Lan-greba honen arrazoiak lantzeren jentziaren omen zen. Bizimoduak daraman abiada eta lantzeren behera, ez zegok gaizki!

Berriro ere lanari ekin zioten, halabeharrez-edo, baina ez zuten horregatik amor eman eta «Diario Vasco»-n irakurri ahal izan dugunez, beste bide batetik irabazi egin dute haizia. Ez bakarrik ez jetsi, igo ere, igo behar izan dizkiete soldadak, ehuneko 31etik 35ra kategoria desberdinak kontuan izanik.

Maisuen eta ikasle beraien onetan delarik, poztu egiten gara benetan!

DESKONFIANTZARIK EZ DA FALTA MEDASA-KO LANGILEEN ARTEAN

Lantegi honetako langileen artean sortu den deskontetua, deskonfiantza eta beldurra nondik datorren apur bat ikusi ahal izan dezazuen, haseratik aurreko beste arazo bati lotuko gataizkio, Ascensores Zardoya-n sorturiko arazoari, alegia.

Enpresa hau, duela 25 urte sortu zen Donostian. Urtetik urtera handituz joan da eta 1973.urtean Penintsulako probintzia guztietara zabaltu zituen bere delegazioak.

Iaz OTIS (Ifar-Ameriketako azensore etxea, Madriden bertan lantegi bat eta munduko hainbat erresumatan beste zenbait ere baditue-na) «Ascensores Zardoya»-kin elkartu edo fusioatu zen. Beno, fusioatu edo erosi egin zuen, auskalo! Dena den, egoera hala kointura hartan langileei Madrideko bidea agertu zieten. Oso langile gutti joan zen eta soldata handia zutenak abiatu ziren bakar-bakarrik; hemen geratu ziren utzitak indinazioaren truke kalera eta kontabilidade sailekoak, aldiz, MEDASARA pasa ziren duela urte bete.

Honetan, eungo arazoaren aldira gatoz, Baziurien beste lantegi honetako aurrera egingo zuela nahiz-eta madrildar amerikanoen eskuetan erori. Baina hara non, berriro eta

berriki (kasu honetan MEDASA-n) kontabilidade saileko langileei, Madrideko bidea erakutsi dieten. Beraz, beldur dira eta arrazoinik ez zaie falta, urteberritan-edo kalera-utak izango ote diren pentsatzeko. Aintzindariak lasai egoteko esaten omen diete baina; langileak ez dira fiatzen, ondotox bait dakite ZARDOYA-n gauza berbera gertatu zela. Pixkanaka, pixkanaka, denak kaleratuz joan eta azken batetan lantegia itxi.

Bestalde, bada beste arrazoinik hori pentsa arazen, diguna, hain zuzen, jakin da edo jakin dugu, hobe, OTIS-ZARDOYA-k mila metro kuadratu lur erosi duela Madrid inguruan. Zentrallizazio madarikatuak irentsiko ahal du hemengo lantegi hau ere?

Lehen ere Euskal Herriatik, eta Gipuzkoatik bereiziki, industria aldegiten ari zaigu, hemengo lantegi bakanak nahiko zaharkituak geratuz. Arazo hau berriz, kasu honetan, MEDASA-ko langileengan mamitu eta haragitu bada, hein batetan edo bestetan Gipuzkoa osoari dagokion dela uste dugu. Bistan bait da lanpostuen eskasia gero eta larriagoa dela eta konponbide edo neurri batzuk hartzeko garaia ere bai, noski.

MENDIZALEAK ETA EUSKAL HAURRAK

MENDIZALEAK delturiko elkar-teak, duela aste batzuk ekin zion, hamabostaldian behin, ikastolako haurrak mendiratzeari. Bai txalagarrira benetan asmoa, eginkizuna ikastola beraren jarraipen eta osagarri bikaina delarik.

ETXETUKOAK

lezo

KALE-LANAK

Itxura denez, Goiko Plazan (edo Juan XXIII-aren enparantza hobe ote?) euriak sortarazten duen ozeanoari eritenbiderik eman nahi zaio, beharrezko alkantarillak eta gainontzekoak ipinirik.

Kaleetan, berriz, zebra-pasabideak eta guzti pintatzen ari zaizkigu, oso dotore, nahiz egunez egin dituzte-lako eta denok dakigunez egunez auto asko ibiltzen delako, nahi bezain zuri geratu ez.

Hala ere, oraindik zoko asko, bide ugari geratzen da argirik gabe, zuloz josirik. Egitekorik asko dago oraindik.

ALLERRUTIK

Elkarte honetako, Eguberriarako ipuin-eta jaiotza-lehiaketa antolatatu ditu. Xehetasun gehiagorik nahi duenak, jo beza kalean zabaldu diren txarteletara.

Egunotan, mus txapelketa jokatzen ari den bitartean (monolin-guista, eta ez euskalduna, noski), bertako Mendi-Taldeak, abenduaren 7rako Ibilaldi-neurtuko sari-banaketarekin batera, mendizaletasunari buruzko diapositiben erakusketa eratu du.

Norbait teatro-talde bat antolatu nahiaz omen dabil. Ea berri gehiago jakiten dugun.

AURREZKIAK

Agian, herritarrok, nahikoa jasotzen dugu Aurrezki Kutxetatik, baina ez dira horregatik asko hustutzen. Lezon bederen, denbora gutxiaren buruan, Gipuzkoan gehien hedaturik daudenek sukursal berriak (eta haundiagoak, noski) zabaldu edo zabaltzeko asmoak dituzte. Diruak nun sartu ezinik, ala?

ALDAMENEO HERRITATIK

Pasai Donibaneko «Inularreta» berri-emalea haserre xamar nabaritzen genuen Azaroaren 1.ean bertan eratutak oBertsolari-saioaren aipamena egiterakoan jende gutxi agertu zela-ta. Baina hemen, Lezon, antolatzen ere ez delarik, ze demontre egin behar ote dugu?

Abenduaren aurrenean, berriz, Errenterian, Alameda zineman, «Euskeraren eguna» ospatu zen, eta Errenterian bertan ikusitako propagandari esker dakigunez (Le-

zon ez bait da ikusi), bailara oso-rako antolatu ere.

Joan joan ginen, baina hala-ko batean gehiegi urrundu ginela, iru-ditu zitzagun, mende honen haser-raraino, hain zuzen. Eskerrak ha-lako batean Oskarbi eta «cassette» delako horietako bat ikusirik, men-dearen haseran horrelakorik ez ze-la ohartu ginela. Besterik esatea baino isiltzea hobe; norbait min-duko nuke (minbera delako, noski) eta horrelakorik ez dut nahi.

KULTUR GIROA

Ilazko abenduan antolatu zen lehenengo aldiz Euskal Kultur Aste bat Lezon. Aurtan ez da horrelakorik gertatuko izan ere Kultur Asteak eta beste urtebeteko egin-kizunen burutapena izan behar luke, aurreko giroak, kezak, hitzal-diak, elkarriketa eragina, eta ez alderantziz.

Gauzak horrela, eta Lezoko II Euskal Kultur Astea antolatu nahi badugu, lanean hasteko ordua hel-dua da eta lehenbaitlehen giro ho-ri kezkatu, arduratu eta antolatu egin behar da, hortik eta ez beste inundik sortuko bait dira lanerako taldeak eta hauetatik hain behar-rezko ditugun kultur ekintzak.

Binedabar, dei berezi bat herriko kulturarekin zer ikusterik duten El-kartei, herri mailan, bakoitza bere aldetik ibili beharrean, elkarturik gure kulturaren alde jo ta ke saia daitezten. Ez dugu gutxiagorik es-pero.

EGUBERRIAK

Berriok zabaldu orduko nahiko gertu izango ditugu Eguberriak, eta aurtengo gure azken albisteak haue-txek izango dira. Dudarik gabe, egun berezi hoik ospatzen direla-ta, nahiko txorakeria esaten da bazterretan (eta egin, alukeria ge-hiago oraindik): «Zorionak», «Egu-berri on», «Pakea» eta nik al dakit zenbat txorakeria, ahal den bezain-bat hizkuntzatan gainera, opatzen dizkiguten, gero urtean zehar «izo-rrai» egin eta monolinguiastak (ez euskaldunak) izaten badira ere.

Itxurakeria hoik denak popatik hartzea bidali behar ditugu; egun hauetan Jainko gizon eginareen jaiotza ospatzen omen da; beraz, itxu-rakeriarekin ez baina justiziarekin,

maitasunarekin, premiadunekin zer ikusterik duen gertakizuna.

Hobe genuke, beraz, txorakeriak utzi, eta aipatutako birtute hoik eta botere guziak dituen Haurrari, benetan, senideak biltzea, herritik joanak eta eramank gurekin bil-tzea, guziok elkartzea eskatuko ba-genio. Bestelako kristautasun ho-rek ez du ezer onetarako balio. Eta hau jaioberriagandik espero ez duenak, erregengandik gutxiago oraindik.

Bukatu baino lehen, irakurleok, izan dezazuela inoiz baino urte ho-bea eta banaturik gaudenok bil gai-tezela.

SISTIAGANEGO PELLOK

mutriku

NEGU-AURRENA

Neguaeren atarian gaudela esan dezakegu. Negu-aurren, negu-il, ga-bon-il, urtearen azken illa, aben-dua. Abenduarekin batera datozki-gu, zerugoibel, ozmin, euri, kazka-bar, tximist, turmoiaren orru, ekaitz, elurte eta makaltasunak.

Abenduak baita ere, sukal-ondo-ko giro goxo, emakumezkoen be-rriketaldi, gizonezkoen tute edo mus-aldi eta umetxoan biurrieria ta jolasaldiak.

Il onek ekarri oi dizkigu, jairik ospetsuenak eta egunik alaienenak

ETXKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE

ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'zazu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia ba'zazu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakararra

Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO

IRIZAR

Autoetxegintzan berezia

CASA DE AHORRO DE CUPINZCO
ORMAIZTEGIN

Urrutizkiñak. 891.546. 891.771

idiazabal

AZTERKETAK

Aurreko astean herriko lekaiame etxean, Zegama, Ormaiztegi eta Idiazabalgo parrokiak antolatuta, eta aita Agirretxeren zuzendaritzapean, aita Bereziartua laguntzaille zuelarik, gure kristau bizitzari astinaldi edo azterketa batzuk emanak gara. Astelenez hasi eta larunbatean Eukaristi elizkizun eder batekin eman zitzaion amaiera. Hitzaldi, elkarrizketa eta otoitza izan dira aste barruko lanak, agur eguneko kristauari lotuak, Azken aldiko Elizaren aldaketak eta kristauak urratu beharrezko bide berriak sakondu ziren eta aste hortan egindako lanaren jarraipena emateko asmoz, abenduaren hamarrean illunabarreko zortzi t'erdietan berriz biltzekoan gelditu giñen; egun hortan izen-tatu beharko dira parrokiako junta eta beste zenbait talde, arkitzen diren utsuneei erantzutearren.

OPORKETAK

Noiz beinka gaizki ez dirala etortzen eta udakoak ahaztu samarrik, herriro, abenduaren hasieran, gure bailara hau egun pare batean, geldialdixko bat egini, arnas berritzen egona degu.

SAN ELOY EGUNA

Bezperatik hasita ospatua dute, AMPOKo lagilleek egun hau. Beren egitaraua, hauxe izan zuten: Goizeko hamarretan, futbola Beasaingo futbol zelaian: ezkonduak, soltero-
en aurka. Ezkonduak irten zuten garaila: 5 eta 2. Hamabi t'erdietan, meza Idiazabalgo parrokiari. Ordubi t'erdietan, bazkaria, hiru izarreko jatetxe ospetsu hortan, Kastillon alegia, ehunda larogei bat bazkal-dar guzira; egun alaia eta bikaña ikusten duzuenek, baiñan beste bat-tek zioena datorkit burura, batzuek gose greban eta besteak sabela ba-po beteaz... honek ez ote digu ezer esan nahi?

AXARI

zegama

Noizka beinka bada ere, Aitzko-ripeko herri honetatik, azaldu nahi ditugu bertako gorabehera batzuk.

Jakintza astea ospatu dugu eta hemen emango dugu horren berri. Aste barruan hiru hitzaldi izan ditugu. Beren berri Z.A.-ko 609 garren zenbakian agertu zen, baita jendeak ongi erantzun ere.

Baina, bada bat edo beste oso gustora ez direnak gelditu, ez bakarrik gelditu, baita «ekin» ere, zera azaldu bait zuten, horrelako jai-aldiak «ULTRA KULTURALISTA KONDENAGARRI HUTSAK ZIRELA». Gure ustez, folklore, abeslari-za, bertsolaritza etabar, ez zaigu kondenagarri iruditzen, herri baten izaera osatzen dutenez gero.

Honekin ez dugu esan nahi «horrelako ekintzak bakarrik» nahikoa direnik, baina ez dugu onartzen dena hantaz gora bota nahi izatea, beste ekintza beharrezko batzuen izenean. Hau bukatuaz jarrai deza-gun.

Larunbateko bertsolari gazteen saioa, sutsu, gogor eta bikain bat izan zen. Gazteok zorionak eta jarrai bide horri.

ALFABETIZAZIOA

Aurten ere hasiak gara alfabetizazio antolatzen. Herriko guzoi deitzen dizuegu ekintza honetara. Ia aurten igaz baino su eta indar haundiagoaz aurreratzen garen, hasieran bezala bukaeran.

Bukatzeko. Segura-ko kronista hori, zure irati saioan, entzunik dugu zure nolabaiteko esaldia.

Segurako propaganda egitea oso ongi dago, baina zure gaitzatan sartzen ez bazera besterenak ez lehertu. Dionez, fundamente gutxi izan omen da Zegaman, batez ere asteleheneko hitzaldiarekin, baina hizlariak ongi azaldu zuen bezala, hauxe gertatu zen: hizlari-ri bigarren aldian pasa zitzaion dela baina ez zitzaion eskuetara iritsi

orain, zuk esango diguzu, zure fundamente guziarekin, agiri ez zenean urrutizkinez deitu eta Bilbon aurkitzean, zer egingo zenuen.

XABAMAXA

zestoa

IKASTOLA

Ikastola egungo Euskal Herriko erakundetarik garrantzitsuenetarikoa dugu. Hau begien bistan dagoen gauza da. Bestela, begiratu beste-rik ez dago zenbat talde dabilzan Ikastolaren jirabiran. Sarritan gainera Ikastola kultur mugimenduen kontrolkerietan eror arazi arte.

Bainan Ikastola herri girotik sortu zitzaigula kontuan hartu behar dugu eta zenbaitek dioen bezala «Euskal Herriaren fruiturik joriene-takoa» dugula.

Hau horrela izanik, ezin besteko deritzagu Ikastolaz zenbait gogoeta egiteari eta bere problematika orokorren jabetzea. Horrela bada gure herriko Ikastolaz, Zestoa-Urola-koaz alegia, zenbait eritzi ematen ausartuko gara:

Edonork dakikeenez, Zestoa ber-tan, 6 urtetarainoko haurrak baka-rrik ditugu, gero, O.H.O. (Oinarri-zko Hezketa Orokorra) Loiolan egi-ten dutelarik. Orduan, hemen, Zes-toako Ikastola osoki hartuko dugu, bi mailak alegia.

Zestoa Ikastolak badu guraso eta laguntzaile multzo bat. Gura-soek haurrak eta haurrei eta hau-rreri dagokien kostua (osoa, erdia edo gutxiago) bidaltzen dituzte Ikastolara. Laguntzaileak aldiz, diru laguntza eskaintzen dute batipat, soilik ez esatearren.

Gero, ikastaro bukaeran guraso eta laguntzailez osaturiko Batzor-de bat hautatzen da, beste urtearo bati ekin eta arazoak erabaki as-moz. Berehalaxe, Batzorde honek, urte guztiko eralkizuna ateratzen du eta zama beldurgarri bat biz-karreratu duela jabetzen da, hots, diru falta.

Gainontzekoak ez gara gehiago ikastolaz gogoratzen, batzordekoren bat zozketa batekin hurbiltzen zai-gun arte.

Batzordekoak aldiz, heurak baka-rrik erabaki behar duten arazo bat bailitzan «herri-rik» urrutiratzen di-ra eta hor hasten dira beren ara-zoak erabaki ezinik. Herriari ez zaio informazio apurrik ere ematen. Ez da deus egiten Herria, Ikastola, hezketa, hizkuntza e.a. problemati-kaz jabe dadin.

Bitartean Batzordean erdi «mutur joka» ihardunen dira Ikastola au-rreara nola edo hala atera nahirik.

Batzordeak guraso eta laguntzaileekin harreman gehiago behar lu-keela usten dugu: informazio ze-hatz eta orokor bat eskaini, egu-neroko arazoak azaldu, lanerako bi-deak garbitu, eta diru laguntzatik kanpoko edo hobeto esan, falta den diru laguntza lortzeko partekideta-suna eskatu. Eta arazo honen gai-lurrean Ikastolaren funtsa adierazi hots, bere nortasuna, kontextoa, hauzia e.a.

Jakin dugunez orain ere zenbait arazo bero ba omen dabil batzor-dearen esku artean, eta guraso eta laguntzaileen gehiengoa oraindik ez bide da ohartu.

Honen soluzio bakarra hainbate-tan aldarrikatzen den BATASUNA da noski. Beraz BATASUNA ezin-besteko zaigu. Edo eta hori ezina bazaigu beste bide batzuk urratu beharko ditugu, baina herria garbi gertatuaz eta herriari garbi ager-tuaz.

APAIZ BERRI BAT

Apaiz berri bat datorkigula jakin dugu arestian. Aretxabaletan jaloa eta Zumarragan bi urte igaroa: Xa-bier Zubizarreta.

Nahiko lan eta kezka izanen dua-lu uste dugu hemengo arazoei be-netan heldu nahi badie. Bainan lan eta kezkarik gabe deus ere ez da-goenez gero horrela izan beharko du.

Behar bada lerro hauk argitara aurrez hemen izanen dugu eta ho-beto ezagutzeko era eduki.

UZTAPIDEREN OMENEZ

Hor dihardute Abenduaren 14eko jaiaren azken prestaketan. Batere ez dakigun arren jaialdi bikaina ikusteko eran garela nabari da.

Izan ere nahikoa luzatu da beste hainbat herritan eskaini dioten ome-naldia bere herrira etortzen. Hori eta gehiago merezi bait du Uza-pide handiak.

Zestoaarrok dagokion mailan eran-tzungo ahal diogu, bestela ederki gaude!

ERTXIN HARRI

hernani

KOPERATIBAK

Urgorko oporketa dela eta sekre-tariado sozial Dionesano delakoak atera berriak ditu pentsakizun ba-tzuk. Ongi eginga dela deritzagu bai-ña akats batzu billatu dizkiot. En-presa kapitalistan asper-asper bizi giñenok ez dugula aurrerapenik bi-

latu kooperatibetan iduritzen zait, zuen idaztia irakurri ondoren. Nik nahiago nuen Ulgorren gertatuta-koa aztertu ondoren zuen iritzia azaldu bazenute okerrak salatuz. Gauza lehengo tokian utzi duzutela uste dut. Kooperatibei kanpotik kri-tika egitea erraza da, bainan ez da jatorra. Barrena ongi ezagutu be-har da eta hau barrenean urte ba-tzuetan bizi eta ezagutzen da. En-presa kapitalistetan eta kooperatibe-tan pertsona da oinarritan sistema hauek okertzen duen bakarra. Bai-nan kritika bat dagoen tokian gau-zak ez dira hain oker joaten. Guk kooperatibistok enpresa zer den ba-dakigu, lehen ez genekien. Kope-ratibetan ez dugu ezagutzen pater-nalismoa.

Kooperatiben alde eta hain alde ez dauden artean sortu den el-karrizketa hau, gure herriaren one-rako izanen dela ez dut zalantza-rik. Denok dugu zirikatu beharra bestela loak artzen gaitu. Eta talde txikiak gogoan eduki behar badira

aspaldi esan zuten elizako aginta-riek «Eliza herrikoia».

Orain hainbeste euskaldun berri sortzen ari denean, gu irakurle eus-kaldunok baztarrean ez gaitzazue utz arren.

Behin Amatiñok esaten zuen, guk gipuzkoarrok harro egon bear ge-nuele kooperatiba lantegiak emen sortu ziraleko; ni berarekin nago. Aurrera Arrasatearrok.

GAZTE BI

santo tomas zozketa

sariak

lenengo saria

LAND-ROVER, berebilla edozein bidetarako, 62 zaldiduna, diesel-motorra, metalezko zapaia ta 700 Kgs. eraman ditzakena.

bigarren saria

BIURROR - TRAKTOREA: 18 zaldi-duna. Goldeak, irautilleak eta era-kartzezirgak, osatzen dute trakto-rea.

Donosti - Aurrerki - Kutxa

ANDONI LEKUONA BERASATEGI

- Berritu eta zaildu etorkizunari begira
- Jende zaharra dago baserrietan
- Hirutarik bi paseak bizi ezinik

Oiartzuarra dugu Andoni jaiotzez eta bihotzez. Itziarren eta Aien urte batzuk pasa ondoren, Parisen egin zituen ikasketak hiru urtez. Soziologia hartu zuen ikasgaitzat, baina baserriari begira egin zituen ikasketa haiek. Soziologia horren osagarri bezala nekazari-ekonomia ikasten ere urtebete osoa igaro zuen.

Geroztik, Zabalegin ari da baserriar gazteei irakasten, zortzi urteotan. Beste lan gehiagoren artean nekazari-ekonomia irakasten die batez ere. Horretaz gainera SIADECO deritzan azterketa-elkar-tearen sortzaileetako bat eta bertako langile duzue. Hitzaldi eta idazlan asko egin du, baserri lanari lotuak gehienak. «Baserriko irabazbideak» deitu liburuaren egileetako bat duzue.

Baserriari buruzko lan garrantzitsu bati emana duzue azken urteotan. Bukaturik du lan hoi. Inprimategira bidean duzue interesatu guztiok eskuartean izan dezazuen.

—oOo—

—Liburu berri bat egiten ari zarela entzun izan dut.

—Bai, egia da eta Zabalegiko giroaren berri dutenentzat eta baserriar askorentzat ez da nobedadea izango. Izan ere hiru urte t'erdia badira, oker haundirik gabe, baserri-baserri ibili ginela eta lan horren berri askok izango dute. Behar bada ahaztuxea egotea ere baliteke...

—Ez da harritzekoa. Ez al da denbora askotxo?

—Bai eta ez. Zai dagoenak luze eta da harritzekoa. Egin behar duenak, berriz, denbora sobrarik ez du behin ere izaten. Lan eta liburu honekin ere gauza berdinak pasa da. Jasandako buru-hausteak, tripakominak eta ordu luzeak ikusita neri behintzat ez zait hain luzea iruditzen. Jakina, nik ere nahiago izango nukeen lehenago bukatzea. Esan beharrik zegoenik ere ez dut pentsatzen.

—Zertan horrenbeste denbora?

—Horrelako lan batek denbora asko eramaten du, batetik, eta bestetik, eguneroko martxari ere segitu beharra zegoen. Ez da hain harrigarria, beraz. Eskerrak Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipalaren diru-laguntzari. Egin dugun lana ordaindua zegoen eta buru beharri horretara dedikatzeke zoriaz izan dugu. Horrelako lan bat ez dago denbora galdutan eta txolarteetan jolasean egiterik.

Hiru zati nagusi izan ditu gure lan honek: datuak bildu eta garbira pasa, erantzunak sailkatu eta estadistikak aterata eta, azkenik, idatzi.

Datuak biltzen, baserri-baserri ibili ginen Gipuzkoa osoan eta dena, erantzunakin edo gabe, 856 baserri pasa genituen. Eginkizun honek hiru hilabete eskatu zituen eta 6 pertsonen lana. Ondoren erantzunak hoiak garbira pasa eta kontrolpean pasatzea ez zen azkarra egin, egia esan. Nahiko buru-hauste izan genuen eta nahiko denbora eraman zigun.

Estadistikak, elektronikako makinak bidez egin ziren. Halere, numeroz jositako 5 ale lodikoteak eginarazteko makina hoiak lan handia eskatzen dute. Horrelako la-

netan eskarmentua duenak erraz antzemango dio.

Idazketari buruz gauza berdintsua esango genuke. Denera 463 orritara iristen da lan hori. Hori atera kontuak.

—Egin den lanaren berri eman diguzu, baina probetxua...

—Begira, horrelako lan bati etekina ateratzea norberaren eta denaren esku dago. Azterketak eta estudioak berez ez dute salbatuko baserria, hartzen diren erabakiak eta egiten den lanak baizik. Estudio baten eginkizuna, hain zuzen, erabaki hoiak hartzeko eta lan hori egiteko argibideak ematea da. Probetxua, beraz, denaren esku dago.

—Hain zuzen, horixe da jakin nahi genukeena. Zer argibide ematen ditu azterketa horrek?

—Horrela, bi hitzetan esatea ez da hain erraza. Horretara behartzen banauzu, bi ondoren hauetara ekarriko nuke azterketaren esanahia: alde batetik, baserri baserriaren dauden diferentziak ikaragarriak eta, bestetik, baserri askoren biziezina diru aldetik begiraturik.

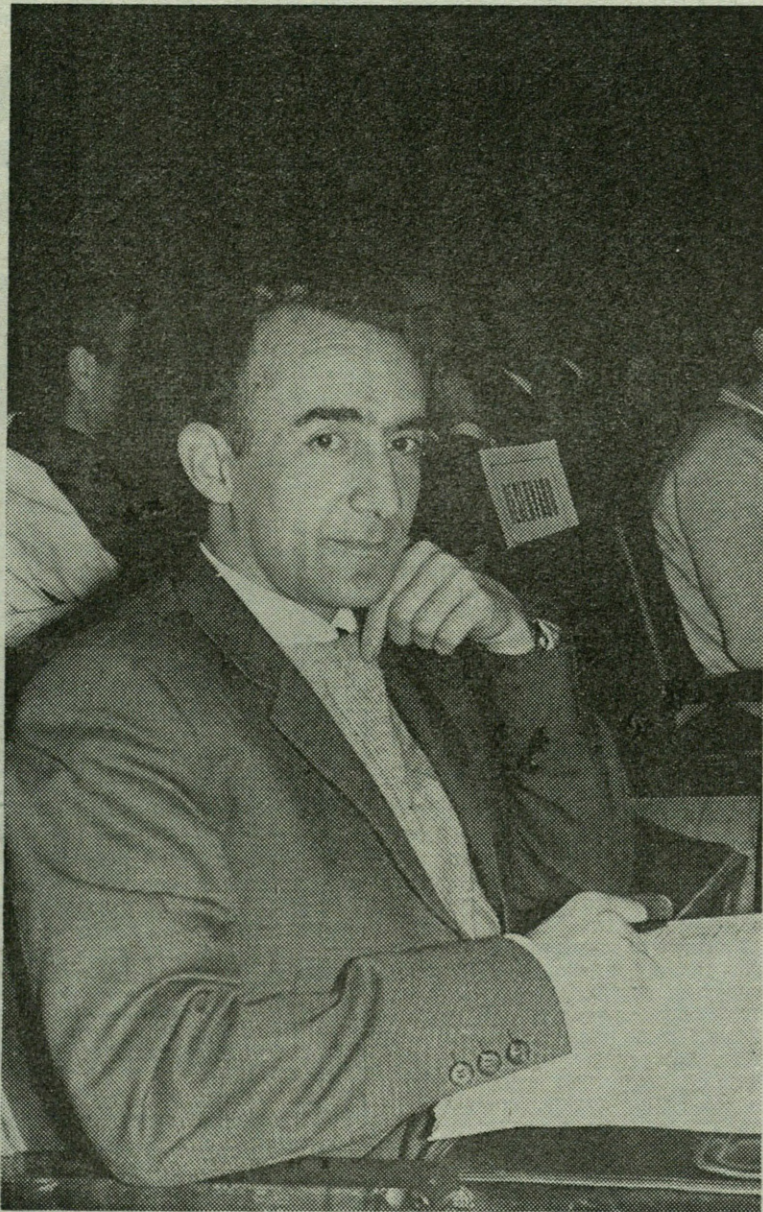
—Bizi-ezina esan duzu; nola neurtu duzue hori?

—Puntu hau, egia esan, luze eta zabal aztertu dugu gure lan honetan. Azterketan sartu diren 762 baserri hoiaren sarrera eta irteerak nondik datozen eta zenbat diren ondo neurtua izan da, bai baserri bakoitzaren mailan, bai baserri bakoitzaren edo sail-mailan eta bai erdira jota, hau da baserri denak kontuan hartzen ditugula. Jakina, sarreraz eta irteeraz hitzegiten dugunean, diru-sarreraz eta diru-irteeraz hitzegiten dugu.

—Eta zenbat dira, bizi-ezin hortan daudenak?

—Gure kontuetan ehuneko 35. Beste modura esanda, hirutatik bi paseak alegia. Baserri hauetako familietara urtearen buruan industriako peoi-familiara baino diru gutxiago sartzen da. Egia esan, pentsatzen jartzeko moduko datuak ditugu hauek.

—Ez da beraz harritzekoa baserriak hustutzen ikustea...

Andoni Lekuona Berasategui. 1974

—Ez halajaina, maila hortan dabilten baserrientzat.

—Eta baserri asko al dira hustutzen direnak? Han eta hemen ikusten ditugu baserri hustuak edo hustera doazenak. Nolako abiada ikusten da hustutze hortan?

—Zenbat diren hustutzen direnak eta zer-nolako abiadan hustutzen diren, galderen bidez jakitea ez dago. Galdera hoiak gaur oraindik zutik dauden baserrietan egin bait dira. Halere, baserri hoietan geroari begira zer asmo duten galdetu zaie eta %tik 85ek jarraitzeko asmoa zuten, %tik 8 zailantzan zeuden eta %tik 7ek uzteko asmoa zeukaten. Eta bai al dakizu zergatik zailantzan dauden edo uzteko asmoa duten? Gehienbat behintzat, %tik 51ek, baserri-tarrei dagozkien arrazoiengatik: jende zaharra, gazteak aspertuta egotea edo nekatuta egotea. Irabazi txikia izatea arrazoi nagusia bezala oso gutxitan azaltzen da.

Galdekizunaz kanpo, estudioaren barruan beste dato batzuk erabili ditugu eta hauen bitartez baserrien hustutze hori neurtzeko modua izan dugu. Eskuartean erabili ditugun

datuak aditzera ematen ditugenez, 1965etik 1970era bitarteko bost urte hoietan, batez-beste urtean 179 baserri hustu dira gure Probintzian.

—Abiada handi xamarra ez da, ala?

—Bai haundia, ikaragarria ere esango genuke. Kontu egin ezazu, izan ere, eta ikusiko duzu martxa horretan segitzekotan 27 urte barru Gipuzkoako baserri guztiak hustuko liratekeela.

—Eta baserriak hustutze ori kaltegarria izango da noski...

—Jakiña, kasu hortan arkitzen diren baserriar guztientzat kaltegarria denik ezin uka. Bide berrak hartu beharrean arkitzen dira eta hau beti da penagarria. Hainbat gehiago hortarako laguntzarik ez badute eta preparatuak ez badaude askotan gertatzen den bezala. Halere zenbait baserri-tako bizimodua eta bizi-maila ikusirik, baserri hoiak hustutzea hobe dela esateko beldurrik ez dugu izan behar. Gehiagoren artean lehen esandako ezin-bizirik dabilten %ko 35 hoiak.

—Eta hoiak denak hustu behar ahal dute?

—Ez, hori ez, denak hustu beharrik ez dago baina baserri gehienak dute berritu beharra eta zer esanik ez esan ditugun hoiak. Hustutzearen alde ona, hain zuzen, hementxe egongo litzateke: disen baserri hoiak gelditzen diren baserrientzat mehora bat ekar dezatela batez ere eremu edo lurralde haundiagoak izan ditzaten.

—Eta diru arazoa bakarrik ahal da baserriak hustutze bultzatzen duena?

—Ez horixe eta lehenago ere gait honetaz zer edo zer erantzun ditut. Baserriko bakardadea, zerbitzuak urrutitatuak, batez ere gaurko egunean eskola, sal-erosketako zailtasunak, kamiorik eza ta. Gaurko egunean arrazoi hoiak guztiak indar haundia hartzen dute geroari begira eta seme-alaben etorkizunari begira.

—Baina ezin esango dugu Gipuzkoako baserri guztiak ezin bizirik daudenik...

—Ez horixe eta hemen datuak hasieran esan ditugun baserrien arteko diferentziak. Lehen esandako diru-kontuari begiratzen baldin badiegu, beste %ko 15 arkitzen ditugu estuasunean bizi direnak eta gainerako erdiak ondo xamar bizi direnak. Hauen artean ere alde haundiak direla esan behar.

—Eta nondik datoz diferentzia hauek?

—Erantzun bezela bi dato emanago dizkizut: alde batetik zenbat eta terreno gehiago orduan eta irabazi haundiagoak, baina terreno hoietan mendia eta basoa sartu gabe. Ondoren bezala, esandakoren ondoren bezala, zenbat eta buru gehiago eta batez ere behi gehiago, orduan eta irabazi gehiago. Eta alderantziz, zenbat eta langille gehiago lanean, orduan eta irabazi gutxiago langille bakoitzeko. Bi joera hoiak oso gogoan hartu behar dira gero baserriari begira.

—Hain zuzen gero baserri horrek edo baserriaren etorkizun horrek baserriar eta baserriar diren guztiak kezkatutik gauzka. Nola ikusten duzu hori?

—Hitz gutxitan nola esan? Puntu hortan gauza asko izango lirateke esan behar baina artikulu batean sartzeko luze joko luke.

Hitz batean hauxe esango nuke: berritu ditzagun gure baserriak. Ganaduari begira jartzen bagara, haunditu ditzagun geure baserriak. Langintzari begira jartzen bagara, berriz, terreno gutxi eskatzen duten langintzataria jar gaitzen: baratza ta.

Baina berritze horren oinarri beharkekoa gizona, baserriarra izango dugu eta hemen ere badugu zer egin.

—Nola ikusten duzu etorkizun ori, goibel ala argitsu?

—Hori baserri-arazoetan parte hartzen dutenen esku dago. Ekonomi osoari begiratzen badiogu aldi txarragoak izan direla esango nuke. Nolanahi ere, zaildu gabe, gaurko egunean, ez dago inorentzat etorkizunik. Berritu eta zaildu edo zaildu eta berritu, nahi dugu bezala.

ERRIALDE